

Die Gaste

Sayı: 25 / Ocak-Şubat 2013

3 Aşağı Saksonya Seçimi '13
Stephan WEIL
(SPD)

3 Aşağı Saksonya Seçimi '13
Dr. Manfred SOHN
(DIE LINKE.)

4 Aşağı Saksonya Seçimi '13
Dr. Stefan BIRKNER
(FDP)

4 Aşağı Saksonya Seçimi '13
Anja PIEHL-Stefan WENZEL
(Birlik 90/Yeşiller)

7 Çiftilli Çocukların Anadili
Prof. Dr. Jim CUMMINS

Ebeveynler ve çocukla ilgilenen diğer kişiler (örneğin büyükanne ve büyükbabalar) çocukları ile onların anadillerinde kelime ve kavram bilgilerini geliştirebilecekleri şekilde vakit geçirebildikleri, birlikte hikayeler anlatıp, meseleleri tartışabildikleri zaman, çocuklar okula ikinci dil öğrenmeye ve eğitimlerinde başarılı olmaya daha hazırlıklı bir şekilde geliyorlar.

9 Türkçe, 12 Nedenen Ötürü Yasaklanamaz

Mete ATAY

Hiç kimse, göçmen kökenli birisine, evinde çocuklarıyla Almanca konuşma hakkına sahip değildir. Hiç kimse kendisine böyle bir misyon biçemez. Aileler çocuklarıyla kendilerini ve duygularını en iyi anlattıkları, hakim oldukları ve istedikleri dilde konuşma hakkına sahiptir.

10 Hamburg Eyaleti-İslam Kuruluşları Arasındaki Sözleşme

13 Adil Olmak Başka Birşey

Çok Sayıda İkidilli Çocuğun Alman Engelli Okullarında Bulunma Nedeni

Aşağı Saksonya Seçimi 20 Ocak 2013

7.913.502 kişinin yaşadığı Aşağı Saksonya seçimlerinde 6 milyon seçmen 20 Ocak'ta sandığa gidiyor. Son yapılan seçim anketleri SPD ve Yeşiller'in önde olduğunu gösteriyor. CDU ve FDP seçimleri kazanmaları durumunda koalisyon ortaklığını sürdürmeyi hedeflerken, SPD ve Yeşiller yeni hükümeti kurmayı amaçlıyor.

Aşağı Saksonya'da seçim kampanyaları ve parti programlarında enerji, asgari ücret, üniversite harçlarının kaldırılması, çocuk yuvalarının sayısal artışı, sığınmacıların durumu, liselerin bugünkü şekliyle korunması, nitelikli işgücü açığı gibi belli başlı konular ağırlıkta. Göçmenleri de yakından ilgilendiren politik hedefler, partilerin 2013 seçim programlarında farklı yönleriyle ele alınıyor.

CDU

Aşağı Saksonya'da 2003 ve 2008'de hükümeti kuran ve 2010'da Christian Wulff'un Almanya Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından, David McAllister'i Eyalet Başbakanlığına getirerek yoluna devam eden CDU, nitelikli işgücü gereksinimini karşılamak amacıyla AB dışından gelenler için mavi kart çıkarttığını ve asgari ücret yerine, ücret alt düzeyinin işveren ve sendikalar arasında kararlaştırılması gerektiğini seçim programında öne çıkarıyor. CDU, *gymnasium*ların olduğu gibi ko-

runmasını, çocuk yuvası oranlarının artırılmasını, *förderschule* uygulamasına devam edilmesini ve müslüman çocukların entegrasyonu için Almanca İslam din derslerinin verilmesini eğitim politikalarının hedefleri olarak belirliyor. Seçim programında, "Entegrasyon Faaliyet Programı" hazırlandığı ve Almanca yeterliğinin desteklenmesi için erken yaşta dil tanınması uygulandığı ifade edilirken, kökendilinin (anadilinin) çocuk gelişimi, entegrasyon ve ikinci dil edinimi açısından belirleyici bir rolü olduğu yorumuna yer veriliyor.

SPD

2003'ten sonra ilk kez hükümet olma şansı yakalayan SPD, bu seçimde dayanışmacı toplum, adil bir iş için adil ücret ve üniversite harçlarının kaldırılmasını özel amaçları olarak öne çıkartıyor. SPD seçim programı, aile ve iş yaşantısının bağdaştırılabilmesi için çocuk yuvaları, kreş ve okullarda sunulan olanakların yaygınlaştırılması ve genişletilmesini ön-

	2003 Eyalet Meclisi	%	2005 Federal Meclis	%	2008 Eyalet Meclisi	%	2009 Federal Meclis	%
Seçmen Sayısı	6.023.636		6.083.041		6.087.297		6.112.110	
Oy Kullanan	4.036.017		4.828.902		3.476.112		4.482.349	
Seçime Katılım Oranı		67		79,4		57,1		73,3
CDU	1.925.055	48,3	1.599.947	33,6	1.456.742	42,5	1.471.530	33,2
SPD	1.330.156	33,4	2.058.174	43,2	1.036.727	30,3	1.297.940	29,3
FDP	323.107	8,1	426.341	8,9	279.826	8,2	588.401	13,3
Bündnis 90/Die Grünen	304.532	7,6	354.853	7,4	274.221	8	475.742	10,7
DIE LINKE.	21.560	0,5	205.200	4,3	243.361	7,1	380.373	8,6

görüyor. Eğitimin yaşamdaki önemi nedeniyle toplumsal kökenlerinden bağımsız olarak tüm çocuk ve gençlere eşit başlangıç fırsatları sağlanacağı ve çocuk yuvası sayısı ve personelinin gereksinimi karşılayacak biçimde düzenleneceğinin yer aldığı program metninde diğer politik hedefler olarak, kiralık işçi uygulamalarının yeniden düzenlenmesi ve süreli iş aktlerinin sınırlandırılması, engelli ve engelli olmayan insanların birlikte yaşamaları, öğrenmesi ve çalışması için Aşağı Saksonya'nın içselleştirici bir eyalete dönüştürülmesi, eyalette yaşayan göçmenler için bir hoşgörü kültürü yaratılması, göçmen çocuklarının ekren eğitim ve Almanca öğrenim olanaklarına erişmesinin sağlanması yer alıyor.

BİRLİK 90/YEŞİLLER

Geçen seçimlere kıyasla oy oranını arttırması beklenen BİRLİK 90/YEŞİLLER Partisi, her zaman olduğu gibi, yenilenebilir enerji, nükleer santral ve atıkları gibi geleneksel konularının yanı sıra eğitim, toplumsal yaşam ve ekonomi alanlarında yeni düzenlemelere gitmeyi amaçlıyor. Seçimlere katılımı genişletmeyi ve yaş sınırını düşürmeyi planlayan Yeşiller, eğitim politikaları kapsamında uzun süreli birlikte öğrenimin güçlendirilmesini, üniversite harçlarının kaldırılmasını, herkes için nitelikli tamgün okul uygulamalarını ve yeni tümleş okulların (*gesamtschulelerin*) kurulmasını zorlaştıran engellerin kaldırılmasını hedefliyor. Tüm okulların içselleştirici okullara dönüştürülmesi, okul türlerinde 11. sınıftan başlayan lise bölümleri oluşturulması ya da liselerle sıkı bir işbirliği içinde olması bu hedefler arasında yer alıyor. Yeşillerin "*Leitkultur*" kavramını reddettiği ve entegrasyon karşıtlığı tartışmalarının toplumsal birlikteliğe zarar verdiğini açıkladığı seçim programında, kamu kuruluşlarının kültürlerarası açılıma gereksinimi olduğu ve entegrasyondan sorumlu bir müsteşarlık oluşturulacağı belirtiliyor. Seçim programında yer alan diğer belirlemeler özetle şunlar: Neo-nazi NPD ve yandaş örgütlerinin yasaklanması, faşizmle mücadele, göçmenlerin iki vatandaşlıktan birini tercih etmeye zorlanmaması, çifte vatandaşlık hakkı, çokdilliliğin kökendili dersleri olarak desteklenmesi ve daha fazla göç kökenli öğretmenin istihdam edilmesi.

DIE LINKE.

Özellikle yasal asgari ücret ve sığınmacı haklarının korunması taleplerini yıllardır federal ölçekte siyasi gündemde tutan DIE LINKE, Aşağı Saksonya seçim programında da bu ve benzeri konulara yer veriyor. Bertold Brecht'ten bir alıntıyla başlayan programda ağırlıklı konu sosyal ve demokratik hakların genişletilmesi. Hartz IV ödeneklerinin arttırılmasını amaçlayan DIE LINKE, "*Niedersachscard*" adı altında düşük gelirli insanların kültürel yaşama katılmasını kolaylaştıracak bir uygulama ve kiralık işçiliği kaldıracak bir düzenleme hedefliyor. Göçmenlerin kültürel girişimlerinin toplumsal entegrasyona katkısı nedeniyle desteklenmesi öngörülen programda, çocukların yuvaya gitme hakkının hemen uygulanması ve okul harçlarının kaldırılması talep edili-

yor. DIE LINKE'nin diğer amaçları, engelliler için *förderschulelerin* feshedilmesi, genel eğitim okullarınca içsellenmesi, 10'dan fazla işçi çalıştıran işletmelerin yasal çırak eğitime zorunluluğu, sığınmacılar dahil tüm göçmenlerin vatandaşlığa alınmasının kolaylaştırılması, çocuk yuvalarında ve okullarda anadili derslerinin verilmesi, kamu kuruluşlarında göçmen istihdamının toplumdaki oranlarına uygun hale getirilmesi, kültürlerarası konulardan sorumlu dairelerin ve ırkçılıkla mücadele birimlerinin oluşturulması ve desteklenmesi olarak belirleniyor.

FDP

Aşağı Saksonya seçimlerinde mevcut hükümetin devamı FDP'nin %5 barajını geçmesine ve alacağı oy oranına bağlı görünüyor. Hür Demokratlar seçim kampanyalarında bütçe borçlanmasına son verilmesi, orta sanayinin güçlendirilmesi, *gymnasiumların* korunması ve desteklenmesi gibi başlıkları öne çıkartıyor. 2013/14 okul yılında içselleştirici eğitime geçilmesi gerektiğinden, bu geçişin başarılı olması için çaba gösterileceği belirtilen FDP programına göre, iyi işleyen *förderschuleler* desteklenecek ve aileler bu okul ya da genel eğitim okulları arasında yapacakları tercihte bilgilendirilecek. Çocuk yuvalarının uzun vadede ücretsiz olmasını isteyen FDP, ekonominin nitelikli işgücü gereksinimi duyduğu alanlar için, 5 yıl Almanya'da çalışma koşuluyla bir "göçmen bursu" oluşturmayı hedefliyor. İnsanların kökenini değil, hangi niteliklere sahip olduğunun önemini dikkate aldıklarını vurgulayan FDP, göç ve göç kökenli olmayan daha fazla insanın öğretmenlik mesleğine kazandırılması, göçmenlerin ikili eğitim sisteminde varolan fırsatlara dikkatini çekmek, başarılı olmuş entegrasyon kurslarının AB vatandaşı olmayanlara açılması ve bu vatandaşlara yerel seçim hakkı tanınması, yurtdışında edinilmiş diplomaları kabul eden bir eyalet yasasının hemen çıkartılmasını talep ediyor.

Partilerin bu programlarının göçmenlere yönelik söylemleri, gösterilen birkaç "göç kökenli" adayla dile getirilmektedir. Her zaman olduğu gibi, hangi ölçütlerle belirlendiği pek bilinmeyen bu "göç kökenli" adaylar, doğrudan seçmen durumundaki göçmen toplumuna hitap etmenin aracı olmaktadır. Pek çok durumda partilerin "göçmen politikaları", doğrudan yetkili ve etkili Alman politikacılar tarafından değil de, bu adaylar tarafından dile getirilmektedir. Göçmenlere yönelik toplantılarda parti yöneticilerinin "düşük profilli katılımları" da varlığını sürdürmektedir.

Seçimlerde partilerin gösterdikleri Türkiyeli "göç kökenli" adaylar şunlardır:

SPD: Mustafa Erkan, Adem Ortaç,

CDU: Aygül Özkan (Eyalet Sosyal Hizmetler, Kadın, Sağlık ve Entegrasyon Bakanı),

Birlik 90/Yeşiller: Filiz Polat, Belit Onay,

DIE LINKE: Gülten Kelloğlu, Yılmaz Kaba.

DIE GASTE

İKİ AYLIK TÜRKÇE GAZETE

TÜRKISCHE ZEITUNG

ERSCHEINUNGSWEISE: ALLE ZWEI MONATE

Unentgeltlich

ISSN 2194-2668

Herausgeber: Initiative zur Förderung von Sprache und Bildung e.V.

DİL VE EĞİTİMİ DESTEKLEMEK İÇİN İNİSİYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

ViSdP/Chefredakteur:

ZEYNEL KORKMAZ

(Duisburg/Essen Üniversitesi,

Türkçe Öğretmenliği Bölümü)

YAYIN YÖNETİMİ/REDAKTION:

ENGİN KUNTER (Doktorandin)

GÜLDEN GÜNGÖR

OZAN DAĞHAN

Posta Adresi:

Postfach 10 30 03

40021 Düsseldorf

İnternet Adresi:

www.diegaste.de

E-Posta/Mail:

diegaste@yahoo.com

Sparkasse Düsseldorf

BLZ 30050110

Kontonummer 1005468796

Dizgi/Layout: Die Gaste Verlag
Baskı/Druck: Hürriyet-Deutschland

İÇERİK

Eğitim ve Dil Entegrasyonun Anahtarıdır	3	Stephan Weil/SPD
Başından İtibaren Adil Fırsatlar	3	Dr. Manfred Sohn/Die Linke
Entegrasyon Eyaleti Aşağı Saksonya'da Fırsatlar Herkese	4	Dr. Stefan Birkner/FDP
Eğitim, Dil Sorunu ve Göçmenlerin Entegrasyonu	4	Bündnis 90/Die Grünen
"Submersion" Programlarının Çöküşü	5	Ahmet Onay
Çiftdilli Çocukların Anadili: Anadili Eğitim İçin Neden Önemli?	7	Prof. Dr. Jim Cummins
Hollanda'da Cosmicus Montessori Lisesi'nde Türkçe Konuşma Yasağı	8	Haber
Türkçe, 12 Nedenen Ötürü Yasaklanamaz	9	Mete Atay
Hamburg İslam Kuruluşları Sözleşmesi Üzerine	10	Nihat Ercan
Hamburg Kenti ile İslam Kuruluşları Sözleşmesi'nin Tam Metni	10	Die Gaste
Hamburg'un Müslüman birlikleri ve Alevi topluluğuyla yaptığı sözleşmelere ilişkin soru ve yanıtlar	12	Die Gaste
Adil Olmak Başka Birşey	13	Prof. Dr. phil. Johannes Mand
Demografik Değişimden Toplumsal Sorunların Demografikleştirilmesine	14	Prof. Dr. Michael Klundt
Alman Dili ve Edebiyatından Türkçeye Yapılan Çeviriler	15	Ahmet Arpad
"Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu" Üyeleri Belirlendi	16	Haber/www.kanalkultur.com
İslami Bisiklet	16	Haber

Eğitim ve Dil Entegrasyonun Anahtarlarıdır

Stephan WEIL

SPD Aşağı Saksonya Eyalet Başkanı

Çeviri Die Gaste

Büyük kentlerde yaşayan çocukların %40'ını artık göç kökenli ailelerden gelen çocuklar oluşturuyor, kırsal bölgelerin birçok alanında da bu oran %30'lara ulaşıyor. Göç kökenli insanların %60'ı altı yaşın altındadır. Sadece bu birkaç rakam bile entegrasyon politikasının önemini yansıtmaktadır. Temel bir önem taşıyan bu olgu, mevcut eyalet hükümeti tarafından kavranamıyor. Aşağı Saksonya entegrasyon politikalarında federal ölçekte çok geridedir. Örneğin okulu terk edenlerin oranı bunu gösteriyor. Göç kökenli çocukların %20'si mezun olmadan okuldan ayrılıyor. Bu ürkütücü oran açıkça ulusal ortalamanın üzerindedir. Ülke çapında, göç kökenli çocukların yaklaşık %11'i liseden mezun oluyor. Ama Aşağı Saksonya %7 bile olmayan bir oranla federal ölçekte sondan ikinci sıradadır. Eyalet, göçmen çocuklarının erken yaşta bakımı konusunda da yine açık bir şekilde ulusal ortalamanın altında kalmaktadır. Bunlar olgulardır. Ve bu olgular şunu ortaya koyuyor: Çocukların geleceği uğruna, entegrasyon için sarfettiğimiz çabalarda daha büyük gayretler göstermeye ihtiyacımız var.

Bu ama aynı zamanda değişen toplumumuzun özel çıkarları arasında da yer almaktadır. Demografik değişim ülkemizdeki azalan ve sürekli yaşlanan bir nüfusun oluşmasına yol açıyor ve neredeyse tüm yaşam alanları açısından ciddi sonuçlar doğuruyor. Almanya eğer dünya pazarlarına kaliteli ürünler sunmayı sürdürmek istiyorsa, bunun için gerekli nitelikli işgücüne ihtiyacı var. Ancak şu anda nitelikli işgücü sıkıntısı yaşıyoruz ve birçok şirket ve işletme iyi eğitilmiş çalışan gereksinimini karşılayamıyor. Bu sorunun üstesinden gelinmesinin anahtarlarından biri de daha iyi bir entegrasyon politikası ve göç kökenli vatandaşlarımızın iyi bir eğitim almalarının sağlanmasıdır.

O nedenle entegrasyon görevinin doğrudan Başbakanlık Müsteşarlığı'na bağlanmasına karar verdim. Böylece bu öncelikli bir konu ve aynı zamanda da ortak görevlerden biri olacaktır. Bunu özellikle gerekli kılan neden, 2010 yılında Aşağı Saksonya Eyaleti başbakanının değişmesinin, entegrasyon politikalarında olumsuz sonuçlar doğurmuş olmasıdır: Entegrasyondan sorumlu makam kaldırıldı. Ne yazık ki başbakanın içişleri bakanına çok geniş yetkiler vermesine ve sosyal hizmetler bakanının entegrasyon politikası konusunda en fazla tali bir rol üstlenmesine şahit olduk. Bence radikalizme karşı denetim listeleri ya da camiye gidenlerin "şüphe durumu olmadan kontrol" edilmeyle ilgili tartışmalar oldukça yanlış sinyaller vermektedir. CDU federal düzeyde

ve eyalet ölçeğinde yapılan eski hatalardan ders çıkartmak istemiyor.

Bu bakım ödeneğiyle ilgili güncel kararda açıkça ortaya çıkıyor. Eyaletimizdeki büyük bir çoğunluk bakım ödeneğini ciddi bir hata olarak görüyor – tam da entegrasyon açısından yaratacağı olumsuz sonuçlar nedeniyle. Bu özellikle göç kökenli çocukların da kreşlere gitmelerini sağlayacaktır. Eğitim ve dil ise bu bağlamda tüm insanların iyi yaşam fırsatlarının anahtarıdır. Ancak Aşağı Saksonya'da bu durum hala sosyal kökenle doğrudan bağlantılıdır. Köken ve eğitim fırsatları arasındaki olumsuz bağlantının çözülmesi için, SPD önderliğindeki eyalet hükümeti şu önlemleri alacaktır:

Çocukların mümkün olduğu kadar erken yaşta Almanca'yı güvenli bir şekilde kullanmalarını sağlamak ve ikidilliliği teşvik etmek,

Göçmen ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitim merkezlerine gidebilmelerini desteklemek,

Çocuk yuvaları ve okullarda çalışan pedagogların meslek eğitiminde kültürlerarasılığın sabit bir yer edinmesini sağlamak,

Eğitim ve bakım kuruluşlarında göç kökenli insanlara daha fazla istihdam sağlamak.

Biz, Aşağı Saksonya'da yaşayan tüm çocuklar için eğitim yoluyla –bütün toplumsal katmanlar ve tüm bölgelerin ötesinde- daha fazla fırsat eşitliği istiyoruz. Okullarda tamgün uygulaması ve çocuk yuvalarında daha yüksek bir personel oranı, çocukların daha iyi desteklenmesini ve aile ile iş yaşantısını uyumlu hale getirmeyi sağlar. İyi bir eğitime erişimin sosyal kökene bağlı olmaması gerekir. SPD, Aşağı Saksonya'da ayrımcı meslek ve de yüksek öğrenim harçlarını reddediyor. Ve biz, her genç insanın iş piyasasında bir şans olabilmesi için çıraklık eğitimi garantisini istiyoruz. Ayrıca yabancı diplomaların kabulünü kolaylaştırmamız ve işe almalarındaki ayrımcılığı sonlandırmamız temel bir öneme sahip.

Benim Aşağı Saksonya hayalim, göçmenlerin hoş geldiniz kültürüyle karşılaşacakları, dünyaya açık bir eyalet olmasıdır. Biz, Müslüman derneklerle, kamusal sözleşmeler kapsamında İslami bayramların tanınması ve onların din dersine katılmalarını hedefliyoruz. Ve şunu düşünüyorum: Sığınmacıların ve mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekiyor!

Bu birçok nedenle entegrasyon politikasına tamamen farklı bir statü verme kararı aldım. Doris Schröder-Köpf'ü yeni entegrasyon sorumlusu ve acil durum komisyonu başkanı olarak önerdim. Onun sözleri siyasi arenada ve toplumda şimdiden yankı buluyor. O, insanları bir araya getirebilir. Ben Schröder-Köpf'ün eyaletimizin entegrasyon politikasına güç kazandıracığına kesinlikle eminim. Şu anda bir ekiple birlikte ve Müslüman derneklerle iletişim halinde, SPD'nin Hamburg modeline göre sonuçlandırmak istediği devlet sözleşmesine yönelik öneriler üzerinde çalışıyor. O, tüm entegrasyon konuları ve tüm insanlar için kendini bir kamu denetçisi, bir muhatap olarak görüyor.

Başından İtibaren Adil Fırsatlar!

Alman Eğitim Sistemi başından beri göçmenlere zorluk çıkarıyor.

Dr. Manfred SOHN

DIE LINKE Aşağı Saksonya Başbakan Adayı

Çeviri Gülden Kelloglu

Alman eğitim sisteminde göçmenler şimdiye kadar kaybedenler arasında yer aldı. Bunun nedeni Alman çocuk yuvaları ve okullarında saf ırkçılığın hüküm sürmesi değil, aksine toplumumuzda varolan derin sosyal ayrımdır. Aşağı Saksonya'da, okuldaki eğitimsel başarı geniş ölçüde ailenin toplumsal kökenine bağlıdır. Aileler zengin ve mesleklerinde başarılıysa, çocukları da başarılı oluyor. Ama birçok göçmen aile, iş piyasasında adil fırsatlar tanınmadığı ve başlangıçtan itibaren, yakın zamanda ülkelerine dönecekleri için özel olarak desteklenmeleri gerekmeyen "konuk" işçi olarak görüldüklerinden, Almanya'da ekonomik yükselişi başaramadı. On yıllardır sürdürülen bu insan düşmanı yanlış yönetimin sonuçlarını bugün ikinci ve üçüncü kuşak göçmenler hissediyor. Yapısal reformlar ve amaca uygun destek girişimleri ile bu

haksızlığın ortadan kaldırılması için yön değiştirmenin artık zamanı gelmiştir. Sözümona "konuk işçilerde" yapılan hatalar, bugün mülteci ve sığınmacılarda tekrarlanmamalıdır.

Özellikle çocuk yuvalarından başlayarak ve devamlılık göstererek okul dönemine kadar uzanan yoğun ve ücretsiz bir dil eğitimi gerekli. Bu hem anadili dersleri hem de öğreneceği Almanca'nın öğrenilmesi için geçerlidir. Sol Parti (DIE LINKE) etkin ikidilliliği destekliyor ve çocukların, ebeveynlerinin ve büyük anne-babalarının dillerini ihmal etmeye zorlanmasını istemiyor. Almanya'da entegrasyon kesinlikle Alman kültürüne asi-

milasyon demek değildir. Bu nedenle çocuk yuvaları ve okullar, Türkçe anadili derslerini azaltmak yerine ihtiyaca göre sunmalıdır.

Eğitimde önemli bir sorun, kurumlar arasındaki geçiştir. Bilhassa okuldan çıraklık eğitimine geçişte çok sayıda ve karmaşık imkanlar var. Bu yüzden 8. sınıftan itibaren, nitelikli, öğrencilere yeterince zaman ayıran ve bireysel yardım sunan meslek danışmanlarına ihtiyacımız var. Özellikle eğitim için işyerlerine geçişte göçmenlerin dezavantajları göze çarpar: Örneğin metal ve elektronik sanayide göç kökenli olmayanların başarı oranı %60'ken, benzer önkoşulları yerine getirmelerine rağmen göç kökenli adayların başarı oranı %34'tür. Sol Parti, şirketleri eğitim oranını yükseltmeye mecbur kılmak ve buna uymayanları parasal yaptırımlara tabi tutmak istiyor. Sol Parti aynı zamanda çıraklık eğitimi yeri bulamayan gençlere şirket eğitimine eşdeğer kamu finansmanlı eğitim programı sunmak istiyor. Özel sektörler eğitmek istemediği için, gençler bu sektörün kurbanı olmamalı.

Genel olarak rekabet yerine birlikteliğe önem veren, eğitim olanaklarını uzun süre açık tutan, çeşitliliği teşvik eden ve hoşgörüyü öğreten bir eğitim sistemine ihtiyacımız var. On yaşındaki çocukları seçen ve okullara dağılımını farklı eğitim fırsatlarına göre yapan bir sistem toplumun yalnızca üst sınıfına yarıyor. Çünkü onlar seçme süreçlerinden, bu süreç sosyal mesafeyi kapatmak yerine onu derinleştirdiği için, kazançlı çıkıyor. Aşağı Saksonya tüm kamu kurumlarında, olumlu rol modelleri olarak etkin olabilmeleri ve aynı zamanda Alman nüfusun "Türk öğretmenlere" karşı çekincelerinin azaltılması için göç kökenli çalışanların sayısını arttırmalı. Biz Alman ebeveynlerin çocuklarının gideceği ilkokulu yabancı oranına göre seçmelerine izin vermemeliyiz. Gizli günlük ırkçılığa karşı her zaman her yerde mücadele edilmeli. Çocuk yuvaları, okullar, yüksekokullar ve çıraklık eğitimi merkezleri buna belirleyici bir katkı sunabilirler ve sunmalıdır.

Entegrasyon Eyaleti

Aşağı Saksonya'da Fırsatlar Herkese

Dr. Stefan BIRKNER

FDP Aşağı Saksonya Başbakan Adayı

Aşağı Saksonya'da başarılı entegrasyonun uzun bir geleneği var. Kuruluşunun ilk yıllarından itibaren, Aşağı Saksonya'da yaşayan her dört kişiden biri Silezya ya da Doğu Prusya'dan sürülen insanlardan oluşuyordu. Yokluk zamanlarında entegrasyon kolay değildi, ama ekonomik büyüme hızla yükselişe geçince, o çok çabuk başarıya ulaştı. Berlin Duvarı örülene kadar Doğu Almanya'dan birçok mülteci de Aşağı Saksonya'ya geldi. Ekonomik büyümeyi ve refahı sürekli kılmak amacıyla, sözümona "konuk işçiler" talep edildi; bunlar arasında İspanya, Yunanistan, Türkiye, Portekiz ve Yugoslavya'dan gelen işçiler bulunuyordu.

Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ve Doğu Avrupa'daki dönüşümün ardından etnik Almanlar ve sonradan göç eden muhacirler Almanya'ya geldiler. Dörtte biri Aşağı Saksonya'ya yerleşti. Bu insanlardan birçoğu Aşağı Saksonya'ya yeni bir yurt edindiler. Onlar birer iş arkadaşı, komşu, arkadaş ve vatandaş oldular. Her ne kadar göçmen gruplar ve sorunları birbirinden farklı olmuşsa da, zamanla hepsi eyaletimize bir zenginlik kattı. Biz Liberaller göç konusunda açıklık ve pragmatizmden yanayız. Ve entegrasyonu eğitimle, ekonomik büyümeyle ve katılımı destekliyoruz.

Liberaller açısından eğitim, geçmişten bu yana toplumsal yükselişin ve katılımın anahtarı olagelmıştır. Göç kökenli birçok insan, okul alanında hala büyük ödevlerle karşı karşıyadır. Ancak şunu da söylemek gerekiyor, bu artık çoktan göçmenlerin tamamını ve onların çocuklarını kapsamıyor. Eğitim herkese açık olması gereken bir değerdir. Bu nedenle, gelecek yıllarda eyalet bütçesindeki her üç Euro'dan birini eğitime yatırıyoruz. Ayrıca aynı dönemde dil kurslarına 1,6 milyon Euro yatırıyoruz.

Liberaller olarak biz göçmenler konusunda herşeyden önce fırsatlar görüyoruz. Aşağı Saksonya'da ne kadar çok dil konuşulursa, dünyayla olan kültürel ve ekonomik bağlarımız o kadar sıkılaşır. Birçok göçmen yurtdışında edindikleri meslek diplomalarıyla geliyorlar. Bunlar şimdiye kadar Almanya'da yeterince değerlendirilemedi. Şu anda, gelecekte herkesin deneyimlerini iş piyasasına aktarabilmesini sağlamak için, meslek diplomalarının kabul edilmesini düzenleyen bir yasa üzerinde çalışıyoruz. Ekonomik büyüme entegrasyonu destekler. Yalnızca büyüyen bir ekonomide birçok insanın yükselmeye ve refaha kavuşma şansı var. Ekonomi küçülürse, bu en çok göçmenleri olumsuz etkiler. CDU ve FDP'nin Aşağı Saksonya'da ekonomi politikalarını şekillendirmeye başladığından bu yana, ekonomimiz daha hızlı geliyor. Günümüzde SPD hükümeti zamanına kıyasla %10 daha az işsiz ve hatta %37 daha az genç işsizimiz var. Aşağı Saksonyalıların geliri, hükümeti kurduğumuzdan bu yana %11 arttı ve böylelikle federal ortalamaya kıyasla daha güçlü bir artış gösteriyor. Gelecekte de bu başarılarımızı sürdürmek istiyoruz. Bizim için önemli olan köken değil, başarımlardır.

Siyasi katılım entegrasyon için önemlidir. Bu nedenle Aşağı Saksonya'da yabancılar için yerel seçim hakkını talep ediyoruz. Biz her bir kişinin yaşadığı komünleri birlikte şekillendirebilmesini istiyoruz. Aynı amacı çifte vatandaşlık talebiyle de izliyoruz. Biz insanların Almanya'nın bir parçası olmalarını kolaylaştırmak istiyoruz. Bizim açımızdan İslam da Almanya'nın kuşkusuz bir parçasıdır. Bu nedenle ŞÜRA ve DİTİB ile yakın çalışıyoruz. Bu güvenilir işbirliğinin bir sonucu, Osnabrück İslam Dini Enstitüsü'dür (IIT). Bu kuruluş Almanya düzeyinde kendi çapında en büyük merkezdir.

Aşağı Saksonya geçmişten bu yana bir entegrasyon eyaletidir. Her ne kadar göçün getirdiği görevler zaman içerisinde değişse de, Aşağı Saksonya dünyaya açık ve pragmatik kalacaktır. Geçen yıllar entegrasyon alanında birçok ilerlemeyi beraberinde getirdi. Biz bu yolda devam etmek istiyoruz. Eğitim, ekonomik büyüme ve katılımı eyaletteki herkes için fırsatları arttırmak istiyoruz. Çünkü bizim için önemli olan köken değil, başarımlardır.

Eğitim, Dil Sorunu ve Göçmenlerin Entegrasyonu

Anja PIEHL ve Stefan WENZEL

Birlik 90/Yeşiller Partisi Aşağı Saksonya Başbakan Adayları

CDU ve FDP'nin entegrasyon politikaları, düzenli olarak, sıra göçmenlere haklar tanınmasına gelindiğinde biter. Ancak hedef, tüm göçmenlerin toplumsal, kültürel ve siyasal yaşama eşit katılımı ve ayrımcılığın azaltılması olmalı.

Göçmen ailelerden gelen çocuk ve gençler, Aşağı Saksonya'nın eğitim sistemi tarafından hala yoğun bir biçimde mağdur ediliyor. Bu çocuk ve gençlerin sosyal açıdan dezavantajlı ailelerden gelmesi durumunda, eğitim fırsatları da kötüleşiyor. Öte yandan sahip oldukları yetenekleri neredeyse hiç dikkate alınmıyor ve desteklenmiyor. Bu nedenle önemli potansiyeller kullanılmıyor, göçmen ailelerden gelen çocukların etkili bir entegrasyonu için fırsatlar kaçırılıyor ve artan nitelikli işgücü eksikliği şiddetlendiriliyor. Bu yüzden eğitim sistemimizde fırsat eşitliğine dayalı destek için ve tüm çocuk ve gençlerin katılımını sağlamak amacıyla gerekli önkoşulların yaratılması gerekiyor.

Göçmen çocuklarının Aşağı Saksonya okullarında başarısız olmalarını önlemek için, bölümlenmiş okul sisteminin varolan engelleri aşılmalı ve okullar, tam gün eğitim veren kaliteli okullara dönüştürülerek, daha iyi bir destek olanağı sağlanmalı. Bunun ötesinde gençlerin kökencilik de kapsayan yoğun bir dil desteği olağanüstü bir öneme sahip. Yeşiller Partisi bu nedenle dilsel engellerin aşılması, kültürlerarası yeterliklerin artırılması ve potansiyellerin kabul görmesi, kullanılması ve genişletilmesi amacıyla şu girişimlerde bulunulmasını talep ediyor:

Anaokulu ve çocuk yuvalarının günlük yaşantısında dilsel desteğin sabit bir yer edinmesini sağlayan, bütünsel bir dil destek tasarısı bu kuruluşlarda hayata geçirilecek. Bakıcılar için sistemli mesleki eğitim olanaklarının sağlanması bu nedenle gerekli. Eyalet, çocuk yuvalarına giden göçmen çocuklarının oranını ciddi ölçüde arttırmak için yoğun çaba göstermelidir.

Dil desteği yalnızca çocuk yuvası, okul öncesi dönem ya da ilkokullarda

verilen destek kurslarıyla sınırlı kalmayacak, aksine ortaokul ve liselerde tüm okul türlerinde dil destek olanakları yaratılacak.

Göç kökenli öğrenci ebeveynlerine gerekli olanaklar sunulacak, onlar, hedefe uygun bir biçimde çocuklarına daha iyi yardım edebilecek duruma getirilmeli ve bürokratik olmayan yoldan, okulun kurumsal yapısına yaklaştırılmalıdır. Ebeveynler için dil kursları ve angaje olan göç kökenli ebeveynlerin, kendi dil ve kültür ortamlarından gelen diğer ebeveynlere birer yol gösterici olarak devreye sokulması buna ayrıca dahildir.

Eyalet, ikinci dil Almanca aktarımı ve kültürlerarası eğitim yeterliklerinin öğretmen eğitiminde sabit bir yer edinmesi amacıyla üniversitelerle görüşmeli. Buna uygun ek bölümler ve öğretmenler için bölgesel mesleki eğitim olanakları yaratılmalı.

Yurtdışında edinilmiş diplomaların bürokratik olmayan ve kolaylaştırılmış kabulü uygulamalarıyla, göçmenlere Aşağı Saksonya'da eğitim ve öğretim mesleklerine geçiş yolu açılacak.

Öğretmenlik ve sosyal pedagoji bölümlerinden mezun göç kökenliler, hedefe uygun biçimde, okullarda ve kamusal eğitim ve öğretim kuruluşlarında istihdam edilecek.

Anadili dersleri gereksinime bağlı olarak genişletilecek ve ilkokullarla sınırlı kalmayacak.

Yabancı dil olanakları genişletilecek ve çokdillilik hedefe uygun olarak yaygın bir biçimde desteklenecek.

Öğrenci değişim programları ve kardeş okul uygulamaları, özellikle göçmenlerin geldikleri ülkedeki okullarla, geliştirilecek ve desteklenecek.

Yukarıda belirtilen bir çalışma alanı, Aşağı Saksonya Meslek Vasıflandırma Yasası'dır. BİRLİK 90/YEŞİLLER PARTİSİ, yasama sürecine etkin olarak katıldı, çünkü eyalet hükümetinin hazırladığı yasa tasarısı, ilgililerin bilgilendirilme ve onlara eşlik edilmesi hakkını bu süreçte içermiyor ve kimlerin kalite denetimini, kabul işlemlerinin ve değerlendirme ölçütlerinin standart ve adil olmasını sağlayacağını, tümüyle açık bırakıyordu. Yasa tasarısı ayrıca yeterliğin bireysel düzeyde saptanması için işlem yapılması hakkını içermiyordu. Biz taleplerimizle bu konularda sorunun aşılmasına katkı sunduk.

“Submersion” Programlarının Çöküşü

Ahmet ONAY

Bir “şey”in çöküşünden söz etmek ve bu çöküşün ne zaman, nasıl ve neden ortaya çıktığını açıklamak için önce o “şey”in ne olduğunu tam olarak tanımlamak gerekir.

Burada söz konusu olan “şey”, “*submersion*”dur. *Submersion*, yabancı dil öğreniminde kullanılan egemen yöntemdir. Bu yöntemi temel alarak yürütülen yabancı dil öğrenim programları da “*submersion programları*” olarak tanımlanır.

Submersion yöntemi ya da programı, hemen herkesin bildiği, ama bildikleri halde hiçbir zaman uygulamaya kalkışmadıkları basit bir “yüzme öğrenme yöntemi”nden esinlenmiştir.

Bilindiği gibi, en çok konuşulan ve söylenen, “en pratik” ve “en geçerli” yöntem olarak sunulan “yüzme öğrenme yöntemi”, yüzme bilmeyen bir kişinin derin bir yerde suya atılmasından ibarettir. Derin yerde suya atılan yüzme bilmeyen kişi, boğulmak için yüzmeye çabalar ve bu çabası başarılı olduğu ölçüde yüzmeyi öğrenmiş olur. Elbette başaramayan boğulup gidecektir. Bu nedenle de, bu “yüzme öğretme yöntemi”ni uygulayan kişi ya da kişiler, suya atılan kişinin başarılı olamayacağını hesaba katarak, boğulma durumunda onu kurtarma için hazırda beklerler. (Bu da, bu yöntemin ne kadar “hümanist” olduğunu göstermek için kullanılabilir.)

İşte bu basit ve amiyane “yüzme öğrenme yöntemi” (“yüz ya da boğul”), hemen hemen dünyanın her ülkesinde “yabancı dil öğrenme yöntemi” olarak kullanılır. Bunun adı da, “*batırma*”, yani *submersi-ondur*.

Bu “yöntem” öylesine egemendir ki, yabancı dil öğrenmek isteyen kişiler, bu dilin konuşulduğu ülkeye giderek öğrenmenin “en kolay” ve “en garantili” yol olduğunu düşünürler. Magazin dünyasının ünlülerinden ilk, orta ve yüksek öğrenim gören öğrencilere kadar her kesimden insanlar yabancı dil öğrenmek için ülke dışına giderler. Kimi durumda Erasmus Fonu bu amaç için kullanılır.

Böylesine egemen, böylesine “kolay”, böylesine “garantili” yabancı dil öğrenme yöntemi ortadayken, hiç kimse başka bir yol ya da yöntem olabileceğini aklına bile getirmez. Böyle olmakla birlikte, bu yöntem/program, yani *submersion* yöntemi, görüldüğü kadar “masum” değildir.

Bu yöntemle yabancı dil öğrenmek isteyenler, yani bu yöntemin kendi üzerinde uygulanmasını *gönüllü* olarak kabul edenler için *submersion* programları “kolay”, “garantili” olduğu kadar “masum”dur da. Ama bu yöntemle, yani boğulmamak için can havliyle yüzmeye çalışan, korku içinde çırpınan bir kişi açısından bakıldığında hiç de “masum” görülmecektir. Çünkü bu yöntemin “başarısında” kişinin aşırı ölçüde korkutulması, korkması esastır, kişinin ya-

sama içgüdülerini ölüm korkusuyla harekete geçirmeye yöneliktir.

Submersion programlarının uygulandığı ülkelerde (uygulayan ülkenin uyguladığı dil öğretme yönteminin *submersion* programı olarak tanımlayıp tanımlamamasının burada hiçbir önemi yoktur) azınlık dilini konuşanların çoğunluk dilini öğrenmelerinin tek yolu olarak ortaya çıkar.

Bu tek yol boyunca, çoğunluk dilini öğrenecek kişiler (öğrenciler) günlük yaşamlarında kendi azınlık dilini (anadili) kullanmamaları sağlanmaya çalışılır. Almanya pratiğinde olduğu gibi, “rüyalarını bile Almanca” görmek durumundadırlar. Kendi anadillerinde iletişim kurmamalıdır. Bir başka ifadeyle, Almanca öğrenecek kişi eğer bir çocuksa, kendi ebeveynleriyle, kendi akrabalarıyla, kendi ülkedaşlarıyla kendi anadilinde konuşmaktan kaçınmak zorundadır. *Submersion* programını savunan Alman dilbilimcilerin çok iyi bildiği gibi, bu programın sınırlı başarısı da doğrudan buna bağlıdır.

Bu yöntem, adı ve sanı bilinmeksizin uzun yıllardır Türkiye’de azınlık dil gruplarının Türkçe öğrenmelerinde kullanılmaktadır. Kürt bölgelerindeki ilkokullarda uygulanan tek Türkçe öğretme yöntemidir bu. Yine herkesin bildiği gibi, ilkokula giden Kürt çocuklarına kendi aileleriyle ve kendi aralarında Kürtçe (anadili) konuşmalarını söylenir. Çoğu zaman bu “öneri”ye uymayan çocuklar öğretmen tarafından cezalandırılır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, aynı yöntem, aynı biçimde Almanya’da da göçmen çocukların Almanca öğrenmelerinde kullanılmaktadır. Türkiye’den temel farkı, bu program, göçmen aileler tarafından *istemsel/gönüllü* olarak kabul edilmiş olmasıdır. Diğer ifadeyle, Almanya’daki göçmen aileler Almanca öğrenmenin zorunlu ve gerekli olduğunu düşünerek, *gönüllü* olarak çocuklarını bu programın içine atmaktadırlar.

Ayrıca Almanya’da *submersion* programı, belli bir eğitim sistematigi içinde uygulanmaz. Programın uygulama alanı *kindergarten*lerdir. Sadece çocuk bakıcılarının çalıştığı *kindergarten*ler, resmen Alman eğitim sisteminin bir parçası değildir. Çoğunluk olarak da “özel” kuruluşlara, özellikle de kiliselere aittir.

Bunlar bilinen gerçeklerdir ve on yıllar boyunca hiç tartışmasız sürdürülmüştür.

Ve gün gelmiş, on yıllardır tartışmasız kabul edilmiş ve uygulanmış bu *submersion* programları tartışılmaya başlanmıştır.

Tartışmanın ilk başladığı yer Finlandiya olmuştur. Her ne kadar tartışma ya da *submersion* tartışması (ki bu dönemde henüz bu programlara “*submersion programları*” adı verilmemiştir) akademik bir tartışma olarak başlamış görünse de, gerçekte uygulamanın ortaya çıkardığı olumsuzluk-

lardan kaynaklanmıştır.

Avrupa kıtasında Fransa ve Almanya’da başgösteren “entegrasyon” tartışmaları, yani sömürgelerden gelsin ya da gelmesin her ülkeden gelen göçmenlerin Fransız ya da Alman toplumsal yapısına “eskisi kadar” uyumlandırılmadığı saptaması dil sorununun ön plana geçmesine yol açmıştır.

Submersion programının savunucularına, yani on yıllardır sürdürülen klasik “dil öğrenimi modeli”ni savunanlara göre, bu dil öğretim modeli, toplum diline sahip olmayan kültür ve dil geçmişine sahip çoğunluk uyumlandırılması sürecidir. Dolayısıyla sadece bir “dil öğrenim modeli” değil, aynı zamanda “entegrasyon” sürecinin bir aracıdır. Bugün Almanya’da Almanca öğrenmenin entegrasyonun ilk ve temel koşulu olarak görülmesinin nedeni de budur.

Burada en temel sav, *submersion* dışı yollarla ikinci dil ediniminin sağlanmasının göçmen çocuklarda akademik başarısızlığa ve toplumsal uyumsuzluğa yol açtığıdır.

Bunun karşılığında *submersion* programında ısrar edilmesi, çocukların öğretmenlerle iletişim güçlüğü çekmelerine ve bunun sonucu hayal kırıklıklarına uğramalarına yol açmaktadır. Bu da, hem kendi anadilini anlamayan öğretmenden, hem de öğretmenin uygun davranışına ilişkin ayrı bir kültürün belirlediği beklentiler nedeniyle ortaya çıkabilmektedir (Cummins, 1984). Kaçınılmaz olarak bu “çatışkı”, zaman içinde göçmen nüfusun artmasına paralel olarak genişlemekte ve yayılmaktadır. Sonuç ise, göçmenlerin “eskisi gibi entegre edilememesi”dir.

Bu sonuç açık biçimde görünür olmasına paralel olarak *submersion* programlarının “iyileştirilmesi” yönünde araştırmalar ve girişimler ortaya çıkmıştır. Böylece dilbilimciler ile toplumbilimcilerin içinde yer aldığı geniş bir tartışma ortamı doğmuştur.

İsveçli profesör Nils Erik Hansegård’ın 1960’larda başlattığı ve 1970’lerde Kanadalı Jim Cummins’in geliştirdiği “*İkidilli Eğitim Modeli*” (*Bilingual Education*), hemen her durumda bu tartışmalarının odak noktasını oluşturmuştur.

İkidilli eğitim modeli, “batırma” (*submersion*) programının yerine “daldırma” (*immersion*) programının uygulanmasını esas alır. Böylece öğrencinin birinci ya da anadilinden ikinci dile tedrici geçişi sağlanır. Ancak burada esas olan ikidilli eğitimidir. Yani her sınıf iki farklı anadiline (ya da birinci dile) sahip çocuklardan oluşur ve dersler her iki dilde verilir.

Almanya somutundan örneklersek, Türkiyeli (ya da İspanyol, Yunanlı vb.) göçmen çocuklar ile Alman çocuklar aynı sınıfta birlikte yer alırlar. Ders her iki dilde, yani hem Türkçe hem de Almanca olarak işlenir. Böylece hem ders iki kez yinelenmiş

olur, hem de her çocuk daha iyi bildiği dil-den konuyu öğrenmiş olur. Burada amaç, aynı sınıfta okuyan iki farklı dile sahip çocukların iki dili de öğrenmelerinin sağlanmasıdır. Yani Türkiyeli çocuk, hem Almanca hem de Türkçe okur-yazar olurken, Alman çocuk (toplum dilini konuşan çocuk) da aynı biçimde hem Almanca hem Türkçe okur-yazar haline gelir.

Hemen görüleceği gibi, bu program, toplum dili ile azınlık dilini konuşan iki topluluğun birbirleriyle iletişimini sağlamasını ve kaynaşmasını hedefler. Öğrenciler her iki dilde de okur-yazardırlar ve her iki dilde de akademik eğitimi sürdürebilecek yeterliliğe ulaşırlar. Genellikle Kanada’da Fransız bölgesinde uygulanan “*immersion programı*” bu yönden önemli başarılar elde etmiştir.

Ama çoğunluk dili ile azınlık dili arasında büyük bir oransal farkın olduğu ve azınlık dilinin “*prestijli dil*” düzeyinde olmadığı durumlarda bu “*ikidilli immersion programı*”nın başarısına ilişkin çok fazla veri bulunmamaktadır. Mantıksal olarak, İngilizce, Fransızca, İspanyolca gibi “*prestijli dil*” olmayan azınlık dilinin çoğunluk diline sahip olanlar tarafından öğrenilmesi için bir neden ortaya konulamaz. Bunun tek istisnası, çoğunluk toplumu mensubu ile azınlık (göçmen) toplumu mensubu olan kişilerin evliliklerinden doğan çocuklardır. Ancak bunların da “*prestijli*” olmayan bir dili öğrenmeleri için nesnel bir neden bulunmamaktadır. (Öznel neden, ebeveynlerin çocuklarının kendi anadilini öğrenmelerini istemeleridir.)

Bu açıdan bakıldığında “*ikidilli eğitim*”, Alman toplumunda fazlaca karşılığı olan bir seçenek değildir. Dolayısıyla “*ikidilli eğitim*” temelindeki “*immersion*” (daldırma) yöntemi fazla ve ek bir çabaya gerek duyulmaksızın dışlanabilmektedir.

Submersion programı savunucularına göre, ev-okul dilleri arasındaki uyumsuzluk akademik (eğitsel) geriliğe neden olmaktadır. Dolayısıyla da ev ile okul dilini bir ve aynı hale getirebilmek için çocuğun evde (ya da okul ve toplumsal ilişkilerde) kendi anadilini kullanmasının önüne geçilmesi kaçınılmazdır.

Oysa pek çok eğitimbilimci ve dilbilimci çocukların akademik başarısında ebeveynlerin kendi anadillerindeki katkılarının belirleyici olduğunu saptamıştır. Örneğin, Carpinteria ölçümü, çocuklarda ikinci dildeki akademik girdiyi makul bir düzeye çıkarmak için anadilinin önemini ortaya koymuştur.

Öte yandan, çocukların anadillerinde belirli bir düzeye erişemedikleri takdirde ikinci dilde bilişsel/zihinsel zorluklar çekebilmektedirler (Cummins, 1982). Finlandiya’da yapılan bir araştırmada, ilkokul eğitimini kendi ülkelerinde tamamlamış göçmen kökenli çocukların yaşadıkları ülke

dilini daha çabuk öğrendikleri ve okulda daha başarılı olduklarını göstermiştir.

Bu olguyu Jim Cummins şöyle anlatıyor:

“Okula anadillerinde sağlam bir temelle gelen çocuklar ikinci dilde daha güçlü okuryazarlık becerileri geliştirmektedirler. Ebeveynler ve çocukla ilgilenen diğer kişiler (örneğin büyükanne ve büyükbabalar) çocukları ile onların anadillerinde kelime ve kavram bilgilerini geliştirebilecekleri şekilde vakit geçirebildikleri, birlikte hikayeler anlatıp, meseleleri tartışabildikleri zaman, çocuklar okula ikinci dil öğrenmeye ve eğitimlerinde başarılı olmaya daha hazırlıklı bir şekilde geliyorlar. Çocukların bilgi ve becerileri evlerinde öğrendikleri anadilden okuldaki dile aktarılıyor. Çocukların kavram ve düşünme becerilerinin gelişimi açısından baktığımızda, bu diller birbirinden bağımsız. Diller arası aktarım iki yönlü olabiliyor: okulda anadili desteklediği zaman (örneğin çiftdilli bir eğitim programıyla), çocukların çoğunluğun dilinde öğrendikleri kavramlar, dil ve okuryazarlık becerileri anadillerine aktarılabilir. Kısacası, eğitim ortamı çocukların her iki dile de erişimine izin verdiği sürece bu iki dil birbirini besliyor.” (Cummins, 2001.)

Akademik araştırmalarla ve gözlemlerle kanıtlanmış bu olgu karşısında, klasik “*submersion*” programlarının eskisi dönemlerdeki kadar etkili olmadığı, istenilen “entegrasyonu” gerçekleştirilmekte yetersiz kaldığı da bir gerçektir. Ama tüm bu sonuçlar görmezlikten gelinmiş, bir yana itilmiştir. Böylece klasik *submersion* programı, “boğul ya da yüz” yöntemi, ısrarla sürdürülmeye devam etmiştir.

Burada, ısrar kadar bu klasik programın başarısına duyulan güven de etkin bir unsurdur. Öylesine çok güvenilen, on yıllar boyu “başarılı” olduğu tartışmasız kabul edilen bir programdan vazgeçmek ya da değiştirmek hiç düşünülmemiştir. *Submersion* programının iflasına yol açan da bu düşüncesizliktir.

Submersion programının iflas ettiği ilişkin her olgu, programın daha da katılaştırılmasına yol açmıştır. Sanılmaktadır ki, bu “batırma” yöntemi ne kadar sıkı ve sert uygulanırsa, yani şu ya da bu nedenle bir esneklik gösterilmeksizin uygulanmasına devam edilirse, eski günlerdeki “başarı” yeneniden yakalanılacaktır.

İşte bu inancın ve sanının sonucu olarak göç kökenli çocukların okul sınırları içinde kendi anadillerini konuşmaları yasaklanmıştır. “Rüyalarını bile” toplumdaki egemen dille görmeleri istenen ve beklenen göç kökenli çocukların rüyalarına müdahale edilemediği yerde, okul sınırları içinde, okul kuralları haline getirilerek anadilinin kullanılması önlenmeye çalışılmaktadır. Bu kurallara uymayanlar da “okul disiplini” ihlal ettikleri için şiddetle cezalandırılmaktadır.

Şüphesiz bu bir zor kullanımdır. İster eğitsel disiplin adı verilsin, ister okul kuralları olarak biçimlendirilsin, her durumda bireyin (çocuk) istenci üzerinde bir zor kullanımı gündeme getirilmektedir. Ve tarih-

ten biliyoruz ki, her iflas eden sistem, kendi iflasını yasal ya da yasadışı zor yoluyla ortadan kaldırmaya çalışır. Diğer bir ifadeyle, bir sistem eğer kendisini zorla varetmeye çalışıyorsa, bilinmelidir ki, o sistem iflas etmiş demektir.

Bugün *submersion* programı iflas etmiştir. Bu programı sürdürmek adına yapılan ve yapılacak olan her türlü baskı ve yaptırım bu iflası önleyemeyeceği gibi, daha da belirgin hale getirecektir.

Submersion programının iflasının diğer bir belirtisi ise, düne kadar içinde yaşadıkları ülkenin toplum dilinin öğrenilmesinin gerekliliğini kabul eden, ama bunun için kendi anadilini öğrenmenin hiç de gerekli olmadığını düşünen kesimlerin (özellikle “dini bütün”/mütedeyyin kesimler), bugün anadilinin çocukları tarafından öğrenilmesinin savunucuları haline gelmişlerdir. Almanya’da Milli Görüş (IGMG) ve Dİ-TİB çevrelerinin son yıllardaki anadiline yönelik “teveccühleri” bunun açık örneğidir. Oysa aynı çevreler, “burası Almanya, Türkçeyi ne yapacağız” diye anadilinin öğrenilmesi ve geliştirilmesine karşı çıkarırken, şimdi kendi çocuklarıyla, en azından “İslami değerlerin aktarılması” konusunda iletişim kuramamaktan yakınmaktadır.

Hollanda’da Fethullah Gülen’e ait okulda meydana gelen olayda görüldüğü gibi, Avrupa’daki “cemaat okulları” bile anadilinde ya da anadili temelli bir eğitim vermemektedirler. Hemen hepsi buldukları ülkenin klasik eğitim sisteminin bir parçası durumundadırlar. Dolayısıyla da “*submersion*” programlarının uygulayıcılarıdır. Ve başarıları da bu programın başarısı ölçüsünde ortaya çıkmaktadır, yani başarısızlık kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu başarısızlığı örtmek için de, okul sınırları içinde göç kökenli çocukların kendi anadillerinde konuşmalarının yasaklanması yoluna sapılmıştır.

Almanya somutunda konuşursak, “*immersion*” programının akademik başarısızlığa yol açtığı, dolayısıyla denenmiş bir yöntem olarak “*submersion*” programının (bazı değişiklikler yapılarak, ama daha otoriter biçimde) sürdürülmesinden başka seçenek olmadığı söylenebilir. Ancak Türkiyeli göçmen çocukların akademik “başarısı” ortadadır. Bunların sadece %4’ü (ki bunun içinde Türkiye’den gelenler de dahildir) üniversite eğitimi görebilmektedir. Geriye kalanlarının neredeyse tamamı ortaokul ya da meslek ortaokulu düzeyinde eğitimlerini tamamlamaktadırlar (ki bunların çoğunluğunun diplomaları bile yoktur).

Demek ki, “*immersion*” programının akademik “başarısızlığa” yol açacağını ileri sürmenin hiçbir nesnel gerekçesi bulunmamaktadır. Uygulanan “*submersion*” programı, hem akademik başarısızlığa yol açmıştır, hem de toplumlararası birleşmeyi, kaynaşmayı, yani “entegrasyonu” olumsuz yönde etkilemiştir. Bu olumsuzluğun temel belirtisi, göç kökenli okul çocuklarının öğretmenlerine karşı duydukları güvensizliktir. Göç kökenli çocukların bakış açısından öğretmen, “öğreten” değil, doğrudan ayırmacılık yapan bir güçtür. Bu güç karşısında, nitelsiz işgücü olarak iş piyasasına girmeyi önemsemeyen, okul diplomasını bir yana iten bir göçmen kuşağı ortaya çıkmıştır. Bu kuşağın, özellikle de kendi anadilini doğru dürüst konuşamayanların futbol maçlarında sergiledikleri “karşıt” tutum görmez-

likten gelinemeyecek kadar belirgindir.

Dahası, “entegrasyon”un ya da “asimilasyon”un içinde yaşanan toplumun dilinin öğrenilmesinin bir türevi, bir ürünü olarak görülmesi yanlışlığına düşülmektedir. Bu yanlışlık, eski sömürgecilik döneminden kalma İngiliz aristokrat tutumunun bir sonucudur. Bugün görüldüğü gibi, artık İngiltere, Fransa gibi eski sömürgeci ülkeler, kendi dillerini (zorla da olsa) öğretirken sömürgelelerden adam devşirme dönemi sona ermiştir.

Bu koşullarda, iflas etmiş *submersion* programlarının reforme edilerek (ABD tarzı “*immersion*”) sürdürülmesi göç kökenli çocukların akademik başarısızlıklarının sürmesinden ve toplumlararası ayrışma ve dışlamadan başka bir sonuç vermeyeceği ortadadır.

Burada Kanada’da başarıyla uygulanan ikidilliliği, yani ikidilli eğitimi esas alan “*Fransız immersion programı*” bir alternatif program olmaktan çok, yöntemsel ve deneysel temel olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Almanya gibi göçmen toplumların nüfusun sadece %10’unu oluşturduğu, göçmenlerin anadillerinin “prestijli dil”ler olmadığı ve ekonomik entegrasyonun (bütünleşme) olmadığı ya da eşitsiz olduğu ülkelerde *ikidilli eğitim modeli* çok sınırlı uygulama alanına sahiptir. (Burada hemen belirtelim ki, günlük ve medya kullanımında “ikidillilik”, anadili ile Almancayı, yani “iki dili” bilmek anlamına gelmektedir. Oysa *ikidilli eğitim*, aynı derste, her iki dilden çocukların birlikte eğitim görmeleri ve derslerin iki dilde verilmesidir.)

Olgusal ve mantıksal olarak Almanya gibi ülkelerde göç kökenli çocukların dil ve eğitim sorununun çözümü, doğrudan *anadili temelinde ikinci dilin* (toplum dilinin) *öğrenilmesinden* geçmektedir.

Bu bağlamda *immersion* programı (özellikle *kindergarten*lerden itibaren başlayan “*erken immersion*”) uygulanabilir ve uygulanması gereken bir yoldur. Ancak ikidilli eğitim (*bilingual education*) amacından daha çok, anadili temelinde ikinci dilin öğrenilmesini hedeflemek durumundadır.

Yine bu bağlamda, Prof. Dr. Tove Skutnabb-Kangas’ın savunduğu ve UNESCO tarafından desteklenen “anadili temelli çokdilli eğitim modeli” anadili temelli ikinci dil öğrenim modeline yakın olmakla birlikte, “*çokdilli eğitimi*” esas aldığından tam anlamıyla onunla örtüşmemektedir. Keza bu model, tüm eğitim modelleri gibi, doğrudan okul sürecini esas alır. Oysa Almanya somutunda göç kökenli çocukların en temel sorunu *yetersiz bir Almanca ile okul sürecine başlamalarıdır*. Dolayısıyla bu yetersiz Almanca düzeyi çocukların başarısız olmasına yol açmaktadır. Bu başarısızlık da, “*öğrenim güçlüğü*” olarak tanımlandığı ölçüde göç kökenli çocukların *sonder/förderschule*lere gönderilmelerine neden olmaktadır.

Anadili temelli ikinci dil (örn. Almanca) öğrenim programı için ikinci olgu, göçmen toplumlarının genel eğitim düzeyinin düşüklüğü ve anadili kullanımının sınırlılığıdır. Ancak eğitim düzeyi ne denli düşük olursa olsun, anadili kullanımı ne kadar sınırlı olursa olsun, her durumda göç kökenli çocuk aile ortamı içinde belli bilgileri anadilinde edinmektedir. Elbette anadilinde bilgi edinimi, sadece sözcüklerin kullanımıyla sınırlı değildir. Bireylerin tekil ve bir-

likte buldukları ortamdaki hareketler, işaretler davranış tarzları, o ortamda yaşayan çocuk üzerinde etkide bulunur. Kimi durumda “kültür” olarak tanımlanan bu etki, çoğu durumda içinde yaşanan ülke toplumunun hareket vb. tarzlarından farklılıklar taşır. Ortalama bir Alman çocuğu nasıl ki bebeklik ve çocukluk yıllarında “Alman kültürü”ne ilişkin belli bilgileri ediniyorsa, benzer durum göç kökenli çocuk için de geçerlidir. Ancak Alman çocuk bunu kendi anadilinde öğrendiği gibi, bu anadili aynı zamanda eğitim dili durumundadır. Dolayısıyla anadilinde (Almanca) öğrendiği bilgileri daha sonraki yaşamında ve okulda kullanabilmektedir. Oysa göç kökenli çocuk için böyle bir durum geçerli değildir. Göç kökenli çocuk, aile ortamında kendi anadilinde edindiği bilgiyi daha sonraki yaşamında ve okulda kullanabilmesi için, bu bilgiyi Almancaya çevirebilecek durumda olması gerekir. Bir diğer ifadeyle, göç kökenli çocuk, anadilinde edindiği bilginin Almanca karşılıklarını bilmediği sürece, bu bilgiler sadece kendi aile ortamında kullanılabilir bilgi düzeyinde kalmaktadır.

Üçüncü olgu, göç kökenli çocukların anadili bilgisi ve kullanımı, belli bilgileri taşımaları bir yana, belli bilgileri doğru edinmeleri açısından bile yetersizdir. Daha ilerki yıllarda ne ölçüde Almanca öğrenmiş olurlarsa olsunlar, anadilindeki yetersizlikleri nedeniyle ilk yıllarında aile ortamında edindikleri bilgileri kullanamaz oldukları kadar, edinmeleri gereken bilgileri de edinmemiş olmaktadır.

Bu olgulardan çıkan sonuç, *anadilinde eğitim* ya da *ikidilli eğitim* sorunundan daha çok, ikinci dilin (toplum dilinin) öğrenilmesi sorununun başat olduğudur. Bu nedenle, anadili temelinde ve anadilinin geliştirilmesini de gözetilen ikinci dil öğrenim programı gereklidir.

Anadili temelinde ikinci dilin (Almanca) öğrenilmesi programı, bir yönüyle *immersion* programından yararlandığı kadar, diğer yönüyle “*ikinci dil olarak Almanca*” öğrenim programından yararlanır. Ama kesinlikle okul sürecine bırakılmış bir dil edinim programı olmamak zorundadır. Bu açıdan, bu program 3-6 yaş grubu için uygulanabilir hale getirilmek ve uygulanmak zorundadır.

Bu olgular ve çözüm yolu ortadayken, göçmen toplumunun “entegrasyonu” sorunu karşısında iflas etmiş *submersion* programını daha otoriter biçimde sürdürmeye çabalamanın, göç kökenli çocukların dil ve eğitim sorunlarını içinden çıkılmaz hale getirmekten başka bir işe yaramayaacağı hiç unutulmamalıdır.

Kaynakça:

Cummins (1982), Die Schwellenniveau- und die Interdependenzhypothese: Erklärungen zum Erfolg zweisprachiger Erziehung. In: Swift, J. (Hg.) *Bilinguale und multikulturelle Erziehung*. Würzburg: Königshausen + Neumann, 34-43.

Cummins (1984), Learning Difficulties in ‘Immersion’ Programmes, Chp. 7 of *Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy*.

Cummins, *Bilingual Children’s Mother Tongue: Why Is It Important for Education?* *Sproforum*, Nr 19, Vol. 7, p. 16-21, 2001.

Çift dilli Çocukların Anadili: Anadili Eğitim İçin Neden Önemli?*

Toronto Üniversitesi/Kanada Prof. Dr. Jim CUMMINS

Küreselleşme terimi bugünlerde gazetelerin baş sayfalarından hiç düşmüyor. Bu terim duruma göre -örneğin daha kapsamlı ticaret yapmak için dünya pazarına açılmayı hedefleyen iş dünyası tarafından övülerek ya da onu varsıl ve yoksul ulus ve insanlar arasında ciddi anlamda artmakta olan uçurumla ilişkilendirenler tarafından yerilerek, olumlu ya da olumsuz hisler uyandırılmakta.

Küreselleşmenin eğitimcileri önemli şekilde etkileyen bir özelliği insanların bir ülkeden diğerine hareketindeki artıştır. Nüfusun hareketliliğine neden olan birçok etmen vardır: Daha iyi ekonomik koşulların arzulanması, doğum oranlarının düşük olduğu birçok ülkede işgücüne duyulan ihtiyaç, gruplar arası çatışma, bir grubun başka bir grup üzerinde kurduğu baskı ya da çevresel afetler nedeniyle süregelen mülteci akışı. AB çerçevesinde yer alan ekonomik entegrasyon da işçiler ve ailelerinin AB üyesi ülkeler arasında serbest dolaşımını arttırmıştır. Ülkelerarası seyahatin hızlı ve (çoğu zaman) etkili olması da nüfusun hareketliliğini arttıran bir etmendir.

Nüfus hareketliliğinin bir sonucu okullar içerisinde oluşan dilsel, kültürel, "ırksal", ve dinsel çeşitlilik. Örnek vermek gerekirse Kanada'nın Toronto şehrinde anaokulu çocuklarının %58'i standart İngilizcenin iletişim dili olmadığı ailelerden gelmektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika'daki okullar bu çeşitliliği uzun yıllardır yaşamakta olduğu halde bu durum hala tartışmalı bir konu olmaya devam etmekte ve eğitim politikaları ve uygulamaları ülkeler arasında ve hatta ülkeler içinde çeşitlilik göstermektedir. Birçok ülkede neo-faşist gruplar göçmen ve kültürel olarak çeşitlilik arz eden topluluklara dair açıkça ırkçı politikaları desteklemektedir. Diğer siyasi parti ve gruplar ise biraz daha aydınlanmış bir tavır olarak çeşitlilik arz eden topluluklar "sorununu" çözmek ve onların okullara ve topluma entegrasyonunu sağlamak için çözümler aramaktadırlar. Ancak çeşitlilik arz eden toplulukların varlığını hala bir sorun olarak tanımlamakta ve bu durumun ev sahibi topluluk için oluşturabileceği olumlu sonuçların çok azını görebilmektedirler. Nihayetinde, "sorunun" yok edileceği eğitim politikalarını teşvik etmektedirler.

Neo-faşist gruplar göçmenlerin atılmasını ya da en azından anaakım toplumdan dışlanmasını (örneğin büyük oranda ayrıştırılmış okullar ve iskan alanları gibi) desteklerken, daha liberal gruplar bu toplulukların anaakım topluma asimilasyonunu destekler niteliktedir. Ancak "asimilasyon" pek çok bakımdan "dışlama"ya benzemektedir; zira her iki yönelim de "sorunun" giderilmesini hedeflemektedir. Her iki politika da kültürel olarak çeşitlilik arz eden toplulukların görülmez ve duyulmaz hale gelmesini hedeflemektedir. Eğitim alanında asimilasyoncu politikalar öğrencilerin kendi anadillerini sürdürmelerinin önüne geçmeye çalışmaktadır. Eğer öğrenciler kendi anadil ve kültürlerini koruyacak olurlarsa anaakım kültürle özdeşleşmemiş ve anaakım toplumun dilini öğrenememiş görülmürlürlor.

Öğrenciler okulda anadillerini konuştukları için (daha önce birçok ülkede olduğu gibi) fiziksel olarak cezalandırılmasalar da, kendilerine eğer öğretmen ve toplum tara-

fından kabul görmek istiyorlarsa kendi dil ve kültürlerinden vazgeçmeleri mesajı güçlü bir şekilde gönderilmektedir.

Eğitimdeki çeşitliliğe yönelik bu "sorunu çözme" yönelimi hala birçok Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinde yaygın şekilde devam etmektedir. Ne yazık ki, bu durumun çocuklar ve aileleri üzerinde vahim sonuçları vardır. Çocukların doğru düzgün eğitim alma hakları ihlal edilmekte ve çocukların ebeveynleri ile aralarındaki iletişimin altı oyulmaktadır. Güvenilirliği olan her eğitimci okulların çocukların sınıfa kattıkları deneyim ve bilgi üzerine kurulması ve öğretimin çocukların beceri ve yeteneklerini desteklemesi gerektiği konusunda hemfikir olacaktır. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocukların diline zarar verdiğimizde ve onların ebeveynleri, büyükanne ve büyükbabalarıyla iletişimini kopardığımızda, eğitimin özüne ters düşmekteyiz.

Okullarda dil ve kültürün yok edilmesi ev sahibi toplum için de son derece verimsiz bir durum oluşturacaktır. Küreselleşme çağında, çokdilli ve çokkültürlü kaynaklara erişimi olan bir toplum dünya sahnesinde önemli bir sosyal ve ekonomik rol üstlenme becerisine sahip olma adına avantajlı konuma gelecektir. İnsanlık tarihinde kültürlerarası iletişimin en değerli olduğu bir dönemde tüm toplumların kimlikleri değişmekte ve gelişmektedir. Toplumların ve etnik grupların kimlikleri asla statik olmamıştır ve küresel değişimin bugünkü kadar hızlı olduğu bir dünyada bu kimliklerin tekrenkli ve tekkültürlü müze sergilerinde olduğu gibi sabit-statik olduğunu düşünmek saf bir yanlısamadan ibarettir.

Eğitimcilerin ve politikacıların önündeki zorluk ulusal kimliği (okul çocukları dahil) tüm vatandaşların haklarının saygı göreceği ve ulusun kültürel, dilsel ve ekonomik kaynaklarının maksimum düzeye çıkarılacağı şekilde yeniden şekillendirmektir. Çocukların anadillerini konuşmalarına engel olarak bir ülkenin dilsel kaynaklarını israf etmek en basitinden o ülkenin çıkarları için hiç akıllıca olmayan bir davranıştır; üstelik çocuğun haklarının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir (uluslararası dilsel insan hakları politikaları ve uygulamalarının geniş bir özeti için bkz. Skutnabb-Kangas, 2000).

Okullar, kültürel ve dilsel farklılıklar arz eden çocuklara nasıl doğru düzgün bir eğitim sağlayabilir? Atılması gereken ilk adım dilin, özellikle de çocukların anadilinin eğitimlerinin gelişiminde nasıl bir rol oynadığına dair yapılan araştırma sonuçlarına bakmaktır.

Anadili Gelişimi Hakkında Bildiklerimiz

Araştırmalar çift dilli çocukların anadilinin genel olarak kişiliklerinin ve eğitimlerinin gelişiminde çok önemli bir rol oynadığına dair oldukça net bulgulara sahip. Aşağıda özetlenen araştırma sonuçları hakkında daha ayrıntılı bilgi için bakınız: Baker (2000), Cummins (2000), ve Skutnabb-Kangas (2000).

Çift dillilik çocukların dilsel ve eğitimsel gelişimine olumlu katkıda bulunuyor.

Çocuklar okul yıllarının ilk zamanlarında becerilerini iki ya da daha fazla dilde geliştirmeye devam ettikleri zaman, dil ve dili etkin kullanma hakkında daha derin bir bilgi sahibi oluyorlar. Özellikle de her iki dilde de okuryazar hale gelirlerse dilin işleyişi konusunda daha çok pratik yapma ve konuştukları iki dilin gerçeği düzenleme yön-

temlerini karşılaştırma imkanı buluyorlar. Son 35 yılda yapılan 150'den fazla araştırma sonucu Alman filozof Goethe'nin bir zamanlar söylediğini güçlü bir şekilde destekliyor: Yalnızca bir dil bilen insan o dili gerçekten bilmemektedir. Araştırmalar çift dilli çocukların bilgiyi iki farklı dilde işlemelerinden dolayı düşünme becerilerinde de daha esnek olduklarını göstermektedir.

Çocukların anadilindeki gelişim düzeyi ikinci dil gelişimlerinin güçlü bir göstergesidir.

Okula anadillerinde sağlam bir temelle gelen çocuklar ikinci dilde daha güçlü okuryazarlık becerileri geliştirmektedirler. Ebeveynler ve çocukla ilgilenen diğer kişiler (örneğin büyükanne ve büyükbabalar) çocukları ile onların anadillerinde kelime ve kavram bilgilerini geliştirebilecekleri şekilde vakit geçirebildikleri, birlikte hikayeler anlatıp, meseleleri tartışabildikleri zaman, çocuklar okula ikinci dil öğrenmeye ve eğitimlerinde başarılı olmaya daha hazırlıklı bir şekilde geliyorlar. Çocukların bilgi ve becerileri evlerinde öğrendikleri anadilden okuldaki dile aktarılıyor. Çocukların kavram ve düşünme becerilerinin gelişimi açısından baktığımızda, bu diller birbirinden bağımsız. Dillerarası aktarım iki yönlü olabiliyor: Okulda anadili desteklediği zaman (örneğin çift dilli bir eğitim programıyla), çocukların çoğunluğun dilinde öğrendikleri kavramlar, dil ve okuryazarlık becerileri anadillerine aktarılabilir. Kısacası, eğitim ortamı çocukların her iki dile de erişimine izin verdiği sürece bu iki dil birbirini besliyor.

Okulda anadilinin desteklenmesi yalnızca anadilinin gelişimine değil çocukların okuldaki çoğunluk dilindeki becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunuyor.

Bu bulgu önceki bulguların ışığında değerlendirildiğinde hiç de şaşırtıcı değil: (a) çift dillilik çocuklara dilsel avantajlar bahşediyor (b) iki dildeki beceriler önemli ölçüde birbiriyle bağlantılı ya da birbirinden bağımsız. Çift dilli çocuklar, okul anadilini etkin bir şekilde öğrettiği zaman okulda daha başarılı oluyor ve uygun koşullarda o dilde okur-yazarlık geliştiriyor. Tam tersine, çocuklar anadillerini reddetmeleri konusunda teşvik edildikleri ve bunun sonucu olarak anadilleri atıl hale geldiği zaman öğrenme için temel oluşturan kişisel ve kavramsal temellerinin altı kazılmış oluyor.

Okulda azınlık diliyle öğretim yapmak çocukların okuldaki çoğunluk dilinde akademik gelişimlerine zarar vermiyor.

Bazı eğitimciler ve ebeveynler çift dilli eğitim ya da anadille öğretim programlarına bu programların okuldaki çoğunluk diline zarar vereceğini düşündükleri için şüpheli yaklaşmaktalar. Örneğin, öğretim süresinin %50'sinin çocuğun anadilinde, %50'sinin ise okuldaki çoğunluk dilinde yapıldığı çift dilli bir programda, muhakkak ki çocukların okuldaki çoğunluk dilini öğrenmeleri zarar mı görmektedir? Dünyanın birçok yerinde yürütülmüş eğitim araştırmalarının en güçlü olarak ortaya koyduğu bulgulardan bir tanesi düzgün bir şekilde uygulanan çift dilli programların azınlık dilinde okuryazarlık ve alan bilgisini desteklediğini ve bunun çocuğun çoğunluk dilindeki gelişimine herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını göstermiştir. Avrupa içinde, Belçika'da ilkokul çocuklarının üç dilde (kendi anadilleri,

* Jim Cummins, *Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is It Important for Education?* Sproforum, Nr 19, Vol. 7, s. 16-21, 2001.

Felemenkçe ve Fransızca) konuşma ve okur-yazarlık becerilerini geliştiren Foyer programı çiftdilli ve üçdilli eğitimin faydalarını çok açıkça ortaya koymaktadır (bkz. Cummins, 2000, s 218-219).

Yukarıda özetlenen araştırma bulguları sayesinde bunun nasıl olduğunu anlayabiliyoruz. Çocuklar bir azınlık dili (örneğin evlerinde konuşulan dil) ile öğrendiklerinde, yalnızca dar anlamda bu dili öğrenmemektedirler. Aynı zamanda çoğunluk dilini kullanabilmeleri için de eşit şekilde gerekli olan kavram ve entelektüel becerileri de öğrenmektedirler. Anadillerinde saati söylemeyi bilen öğrenciler zaman kavramını anlarlar. İkinci dilde (örneğin, çoğunluk dili) saati söyleyebilmek için zaman kavramını baştan öğrenmeleri gerekmez; yalnızca nesnelerin yeni isimlerini ya da daha önce öğrendikleri bir entelektüel beceri için gerekli olan "yüzey yapı"ları öğrenmeleri gerekir. Benzer biçimde, daha ileri düzeylerde, bir yazılı metnin ya da hikayenin ana fikrini detaylardan ayırt edebilme, fikirleri olgulardan ayırt edebilme, ve bir hikaye ya da tarihsel anlatımdaki olay örgüsünü çıkarabilme gibi akademik ve okuryazarlık becerileri diller arasında aktarılacaktır.

Çocukların anadilleri kırılığandır ve okulun ilk yıllarında kolaylıkla yok olabilir.

Birçok insan çiftdilli çocukların okulun ilk yıllarında çoğunluk dilinde iletişim becerilerini ne kadar çabuk "kaptıklarına" (bu çocukların akademik dil becerilerinin kullanımında çoğunluk dilini anadili olarak konuşanlara yetişmeleri çok daha uzun sürse de) hayret eder. Oysa ki, genellikle eğitimciler çocukların ev ortamında bile anadillerini kullanma becerilerini ne denli çabuk kaybettiklerinin çok daha az farkına varırlar.

Dil kaybının kapsamı ve hızı okuldaki ve mahallede belli bir dil grubundan gelen ailelerin yoğunluğuna bağlı olarak değişir. Anadili okul dışındaki ortamlarda yoğun olarak konuşulmaktaysa, küçük çocuklardaki dil kaybı daha az olur. Ancak, dil grupları sayıca yoğun değilse ya da belirli bölgelerde "gettolaştırıldılarsa", çocuklar okula başladıktan 2-3 yıl sonra anadillerinde iletişim kurma becerilerini yiti-

rebilirler. Anadilinde anlama becerilerini koruyabilir ancak akranları ve kardeşleri ile konuşurken ya da ebeveynlerine cevap verirken çoğunluk dilini kullanacaklardır. Çocuklar ergenlik çağına geldiklerinde, çocuklar ile ebeveynleri arasındaki dil uçurumu duygusal bir uçurum haline dönüşür. Öğrenciler genellikle hem ailede hem de okuldaki kültüre yabancılaşır –ki bu durumun sonuçları kolaylıkla tahmin edilebilir.

Dil kaybını azaltmak için, ebeveynler güçlü aile içi dil politikaları benimsemeli ve çocuklarının anadillerini kullanacakları işlevleri (okuma, yazma) ve durumları (örn. anadilinde oyun grupları kurma, anadilinin konuşulduğu ülkeyi ziyaret etme vb.) arttıracak olanaklar sağlamalıdır.

Öğretmenler de çocuklara birden fazla dil bilmenin değeri ve çiftdilliliğin önemli bir dilsel ve entelektüel başarı olduğuna dair güçlü, olumlu mesajlar vererek çocukların anadillerini korumalarına ve geliştirmelerine yardımcı olabilirler. Örneğin, (a) çocukların dil farkındalığını geliştiren (örn. sınıftaki çocukların çokdilliliğini araştıran ve takdir eden) ve (b) sınıfta konuşulan dillerin paylaşıldığı (örn. hergün bir çocuk evde kullandıkları dilden önemli bir kelimeyi sınıfa getirir ve bütün sınıf, öğretmen de dahil olmak üzere bu kelimeyi öğrenir ve üzerinde tartışır) sınıf içi projeleri başlatabilirler.

Çocuğun dilini reddetmek çocuğun kendisini reddetmek demektir.

Dolaylı ya da dolaysız olarak okuldaki çocuklara "Dilinizi ve kültürünüzü okulun giriş kapısında bırakın" mesajı iletilirse, çocuklar aynı zamanda kimliklerinin çok önemli bir parçasını da okul kapısında bırakmak durumunda kalırlar. Bu şekilde reddedildiklerini hissettiklerinde, sınıfıçi öğretime aktif ve güvenli katılımları daha az olacaktır. Öğretmenlerin çocukların dilsel ve kültürel çeşitliliğini edilgen bir şekilde kabul etmeleri yeterli değildir. İnisiyatifli ele almaları ve okulun çeşitli yerlerine okulda konuşulan farklı dillerde posterler koyarak, çocukları okuldaki çoğunluk diline ek olarak kendi anadillerinde de yazmaya teşvik ederek (örn. çocuklar çiftdilli kitaplar yazabilir ve bu kitaplar

basılabilir) ve çocuğun bütününe dilsel ve kültürel deneyimlerinin etkin şekilde kabul edilip onaylandığı bir öğretim atmosferi yaratarak çocukların dilsel kimliklerini onaylayan girişimlerde bulunabilirler.

Gelecek için Dinamik bir Kimlik Şekillendirmek

Bir okuldaki eğitimciler çocukların ve toplulukların dilsel ve kültürel sermayesinin okul içindeki tüm ilişkilerde güçlü bir şekilde geçerli olduğu dil politikaları geliştirir ve müfredatlarını bu yönde hazırlarlarsa, o zaman o okul daha geniş toplumda çeşitliliğe karşı varolan olumsuz tutumları ve cehaleti reddediyor demektir. Okul gücün zorlayıcı ilişkisine meydan okuyarak, çiftdilli çocuklara toplumda kim oldukları ve kim olabileceklerine dair olumlu ve onaylayıcı bir ayna tutar. Eğer biz eğitimciler tüm çocuklar için geçerli olduğuna inandığımız şu hususları uygulamaya koyarsak çokdilli çocuklar içinde buldukları topluma ve uluslararası küresel topluma inanılmaz bir katkıda bulunabilirler: Çocukların ailelerinde kullandıkları dil ve yaşadıkları kültürün gelecekteki öğrenme hayatlarının temelini oluşturduğu ve bizim de bu temelin altını kazmak yerine onun üzerine inşa etmemiz gerektiği hususu bütün çocukların kabiliyetlerinin tanınması ve okul içinde destek görmesi hakkına sahip olduğu hususu.

Kısacası, toplumlarımızın kültürel, dilsel ve entelektüel sermayesi, kültürel ve dilsel olarak farklılık arz eden çocukları "çözülmesi gereken bir problem" olarak görmekten vazgeçtiğimiz ve onun yerine bu çocukların evlerinden okullarımıza ve toplumumuza kazandırdıkları dilsel, kültürel ve entelektüel kaynakları gördüğümüz zaman önemli ölçüde artacaktır.

Referanslar

Baker, C. (2000). *A parents' and teachers' guide to bilingualism*. 2nd Edition. Clevedon, England: Multilingual Matters.

Cummins, J. (2000). *Language, power, and pedagogy. Bilingual children in the crossfire*. Clevedon, England: Multilingual Matters.

Skutnabb-Kangas, T. (2000). *Linguistic genocide in education-or worldwide diversity and human rights?* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Çeviri: Senem Yıldız

Hollanda'da Cosmicus Montessori Lisesi'nde Türkçe Konuşma Yasağı

Olay, ilk kez 23 Kasım 2012'de DHA Hollanda muhabiri tarafından haberleştirildi:

"2004 yılında Türkçe derslerinin arşive kaldırıldığı Hollanda'da şimdi de okullarda Türkçe konuşmak yasaklandı. Birçok ilk ve orta dereceli okul yönetimlerinin aldığı karar sonrasında okul saatleri içerisinde olmak üzere okul bahçesi, koridorlar, sınıf ve okul kantinlerinde Türkçe konuşmak yasaklanmaya başladı. Konulan yasağa karşı çıkarak ana dillerini konuşmaya devam eden öğrenciler 'okul kurallarını ihlal ediyor' gerekçesiyle okul yönetimi tarafından okuldan uzaklaştırılıyor.

Yıllar önce Türkçe derslerini arşivlere kaldıran Hollanda'da şimdi de bir çok okulda Türkçe konuşma yasağı başladı. Okul bahçesi, koridorlar, sınıflar ve kantinlerinde Türkçe konuşulmasını yasaklayan okul yönetimleri, yasağı ihlal eden öğrencileri 3 kez ikaz ettikten sonra okuldan uzaklaştırıyor.

Başkent Amsterdam Cosmicus Montessori Lisesi öğrencilerinden Denizhan Murat Üresin (18), okul yönetiminin aldığı Türkçe konuşma yasağına uymadığı gerekçesiyle okuldan atıldığını iddia etti.

Okulda Türkçe yasağını öğrencilerin Hollandacayı daha iyi öğrenmesi açısından olumlu bulduğunu söyleyen Cosmicus Montessori Lisesi Müdürü Piet van Dijk, 'Hollanda'nın resmi dili Hollandaca'dır. Evet okul saatleri içerisinde okulumuzda sadece Hollandaca konuşulmasını istiyoruz. Böyle bir yasağı sadece biz koymadık. Bizim gibi yasak getiren Hollanda genelinde bir çok okul var. Denizhan, sadece Türkçe konuştuğu için bu okuldan atılmamıştır. Şimdilik bu konuda fazla bir açıklama yapmak istemiyorum' dedi."

Olayın Türkiye medyasında "Hollanda'da Türkçe Yasağı" başlığıyla duyurulmasıyla birlikte okul idaresi başta olmak üzere pek çok açıklama yapılmaya başlandı. Okul idaresi, öğrencinin "Türkçe konuştuğu için" değil, "disiplinsizlik" nedeniyle okuldan atıldığını açıklarken, Türkiye medyasında Cosmicus Montessori Lisesi'nin Fethullah Gülen'e ait olduğuna ilişkin haberler yayınlanmaya başlandı. Böylece olay, Hollanda'da okul sınırları içinde Türkçe konuşma yasağı konusu olmaktan çıkıp, Fethullah Gülen'e karşı yürütülen bir "karalama kampanyası" olarak sunulmaya başlandı. Bu nedenle,

<http://www.turkceyasagi.nl/> adresinde özel bir internet sitesi bile açıldı. İnternet sitesinde okul yönetiminin açıklamalarının yanında pek çok "sivil toplum kuruluşu" yöneticisinin, Hollandalı Türk politikacıların açıklamaları yer aldı.

"Hollanda'da Türkçe Yasağı" haberine karşı "Hollanda'da Türkçe yasak haberi yalan çıktı" kampanyası kapsamında en ilginç açıklama da, Hollanda'da sağ liberal parti VDD Kuzey Hollanda Eyalet Meclisi Üyesi ve aynı zamanda Cosmicus Montessori Okul Aile Birliği üyesi olan Köksal Gör'den geldi. Konuyla ilgili olarak medyanın bunu araştırmadan yayınlamasına üzüldüklerini, fakat duyarlı medya kuruluşlarının devreye girmesiyle soruna açıklık getirebildiklerini ve asıl sorunun dil sorunundan değil başka sorunlardan kaynaklandığını belirten Gör, açıklamasına şöyle devam etti: "Eğer bir okul bir Türk öğrenciyi Hollandaca öğrenmeye teşvik ediyorsa, ben o okula teşekkür ederim. Şimdi bizim okula gelelim, bizim okul derken de, ben okulda okul aile birliği üyesiyim, kızım o okulda okuyor. Biz okuldan bu konuda özellikle rica ediyoruz. Çocuklarımızın Hollandaca dil seviyesini kesinlikle yükseltmemiz gerekiyor. Okullarımız eğer bunu haff tutuyorsa, biz onlara baskı yapalım. *Gerekirse Hollanda'da teneffüste de Türkçe konuşmasını çocuklarımız.*"

Böylece anadili, göçmenlerin dil ve eğitim sorunları bir yana bırakılarak, haber,

Fethullah Gülen cemaatine yönelik bir "saldırı"ymışçasına sunuldu. Olayın haber olması ve ardından haberin olay haline gelmesi, bir yandan Avrupa'daki Türkiyeli göçmenlerin dil ve eğitim sorununu sergilerken, diğer yandan Türkçe Olimpiyatları düzenleyen bir cemaatin Hollanda'daki okulunda nasıl bir eğitim verildiğini göstermesi açısından ilginç ve önemliydi. Ne yazık ki, bütün bunların konuşulup tartışılması yerine, haberin "yalan" olduğuna ilişkin yürütülen yoğun bir kampanya ile üzeri örtüldü.

Türkçe, 12 Nedenden Ötürü Yasaklanamaz

ATÖF (Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu) Onursal Başkanı Mete ATAY

Almanya 50 yılı aşkın bir zamandır resmen Türkçeyle karşılaştı, nikah kıydı. Sokaklarda, işyerlerinde yaşanan her yerde Türkçe konuşuluyor. Alman eğitim sisteminden on binlerce Türk kökenli öğrenci okul sıralarından geçti. Günümüzde de Alman sınıflarını dolduran, anadili Türkçe olan yüz binlerce öğrenci var. Almanya'nın çoktan bu seslere alışması gerekirken elli yıl sonra hâlâ yasaklama yoluyla Türkçenin yok edilebileceğini sanmak, hele hele bunun kime faydası olacağını bilmemek mümkün değil. Bu Türkçe yasağıyla Türk çocuklarının başarısı mı artacak. Eğer onlar okulda Türkçe konuşmazlarsa okulu bitirmeden ayrılan çocukların yüzdesi sıfır mı inecek? *Gymnasium*lara gidenlerin yüzdesi, yüzde otuzlara mı çıkacak? Meslek öğrenme yeri bulamayanların hepsine yer mi açılacak? Almanya eğitim sisteminden yeteri kadar yararlanmadığı için sorun olan, polisiye olaylara karışanların hepsi, islah edilmiş olarak hapishanelerden mi çıkacak?

Bu yasakları anlamak mümkün değildir. Bununla nereye varılmak istendiğine bir açıklama getirmek gerekir. Bu yasakları koyanların, susarak buna destek verenlerin, bunları iç politika malzemesi yapanların, diğer dillere sempatiyle, imrenerek bakarken Türkçeye karşı kin ve düşmanlık duyanların, ayrımcılık yapanların bir vicdan muhasebesi ve özeleştiriyi yapmaları gerekir. Bunun zamanı geldi, geçiyor.

Alman okullarında 40 yılı aşan bir zamandan beri göçmen çocuklara anadili dersleri veriliyor. Bu ders günümüze kadar işlevi açısından çeşitli süreçlerden geçti. Başlangıçta salt göçmen çocukların, ilerde kendi ülkelerine dönmeleri halinde, oradaki okullara uyumunu sağlamak amacıyla verilen bu dersler son 10-15 yıl içerisinde farklı bir aşamaya geldi. Toplumsal gelişmeye, değişmeye paralel olarak geldiği nokta "çokdillilik"tir. Bunu sadece çocuğun anadili, kültürü olarak görmek, kendi anne-babası, dedesi ile iletişim dili olarak algılamak bu dersin işlev alanını daraltır, küçültür, aldatır, yanıltır.

50 yıl sonra bu tür konuların Alman kamuoyunu meşgul etmesi, gündemde yer bulması, tartışılıyor olması Almanya gibi bir göç ülkesine yakışmıyor, ona ve birlikte yaşamaya zarar veriyor. Birlikte yaşamakla ilgili alınan yolları, köprüleri yıkıyor, geleceğe yönelik birlikte yaşama yollarına taş dökyor.

Göçmen çocukların iyi bir eğitim ve öğretim alarak, çok iyi Almanca bilmeleri hepimizi, herkesin isteği ve dileğidir. Bu dilekten de öte herkesin görevidir. Halbuki göçmen çocukların konumu ve durumu çok farklıdır. Anadili yasaklarıyla hiçbir yere varıl(a)maz. Göçmen çocuk için anadili de önemlidir. Herkes şunu iyi bilmelidir ki, "Tek

Toplumsal gelişmeye, değişmeye paralel olarak geldiği nokta "çokdillilik"tir. Bunu sadece çocuğun anadili, kültürü olarak görmek, kendi anne-babası, dedesi ile iletişim dili olarak algılamak bu dersin işlev alanını daraltır, küçültür, aldatır, yanıltır.

kanatla uçulmaz!"

Hiç kimse, göçmen kökenli birisine, evinde çocuklarıyla Almanca konuş demeye hakkına sahip değildir. Hiç kimse kendisine böyle bir misyon biçemez. Aileler çocuklarıyla kendilerini ve duygularını en iyi anlattıkları, hakim oldukları ve istedikleri dilde konuşma hakkına sahiptir. Dilbilimcilerin de görüş ve tavsiyesi budur.

Dilbilimi açısından "3. kuşağın anadili Almancadır" diye genel bir kanaate varmak, mümkün ve doğru değildir. Hem söyleyeni hem de kamuoyunu yanıltır. Yanlış uygulamalara neden olur.

Türkçe şu on iki nedenden dolayı yasaklanamaz:

1. İnsan Hakları Açısından:

İnsan Hakları Yasası, bütün insanları eşit kılar. İnsanlar arasında ırk, dil, din ayrımı gözetmez. Anadili de çocuk için insan hakkıdır.

2. Avrupa Birliği Açısından:

Avrupa Birliği, yasaları çokdilliliği, çokkültürlülüğü savunur ve teşvik eder. AB felsefesi, temeli ve ilkeleri buna dayanır. AB Tekdillilik hegemonyasına karşıdır. AB ülkelerinin dil politikası hem ülke içinde, hem de ülke dışında eşitlik, çeşitlilik ve çokdillilik prensibine dayanmaktadır.

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK), Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi'nin (ADHBK) göçmen çocukların anadillerini öğrenmesi ve çokdilli yetişmeleri konusunda almış olduğu bir sürü karar ve tavsiyeler vardır.

3. Sosyolojik Açısından:

Almanya artık çokdilli, çokkültürlü bir toplum olmuştur. İmparatorluk Almanya'sı değildir. Bugün Alman sokaklarında Türkçe veya farklı dillerde birçok işyeri vardır. Çok farklı dillerde reklamlar bulunmaktadır. Avukat, doktor, mühendis, işadamı vb. büroların sahiplerinin Türkçe isimleri duvarlarda, tabelalarda bulunmaktadır. Almanya sokaklarında, işyerlerinde, fabrikalarda, alışveriş merkezlerinde, okullarda kaç tane farklı dil konuşulmaktadır. Almanya'nın bu toplumsal yapısı, değişimi yadsınamaz. Yasaklarla bir yere varılamaz.

4. Türkçenin yapısı açısından:

Türkçe bugün Avrupa'da ve Almanya'da konuşulan ikinci büyük anadilidir. 6-16 yaş arasında zorunlu eğitim alan ve Alman okullarına giden 600.000'den fazla Türk kökenli çocuğun, öğrencinin anadilidir. Bugün okullarda Almancadan sonra en çok konuşulan dil Türkçedir. Türk çocuğu olma-

yan sınıf yok denecek kadar azdır. Alman çocuklar bu dili her gün duymakta, tanıklık etmektedir.

5. Kişilik Gelişimi Yönünden:

Anadili bir çocuğun biyolojik yapısıdır. Doğuştan getirdiği doğal ikidilliliktir. Onu farklı ve avantajlı kılan tek nedendir. O biyolojik yapının bozulmasıyla dil gelişim süreci, dolayısıyla kişiliği büyük darbe alır, düşünme sistemi zarar görür.

Anadili onun yönüdür, ona yön verir. Anadili çocuğun bilincidir. Ona bilinç, öz güven ve kimlik kazandırır. Anadili bir çocuğun geleceğidir, onun bağımsız, çok yönlü, evrensel düşünmesini sağlar. Geçmiş ile geleceğini birbirine bağlar.

6. Alman Eğitim Sistemi Açısından:

Alman eğitim sistemi çocukların birinci sınıftan başlayarak çokdilli, çokkültürlü yetiştirilmesini istemektedir. Bu bir yasadır. Yasa gereği Almancadan sonra en çok konuşulan Türkçeye de hak ettiği itibar ve değer verilmeli, haksızlık yapılmaktan vazgeçilmelidir. Yasalar her çocuğa ve dile eşit olarak uygulanmalıdır. Ayrıca bu yasa, Kuzey Ren Vestfalya özelinde de "Katılım ve Uyum Yasası"na ters düşmektedir.

7. Ekonomik Açısından:

AB üyesi olan veya olmayan ülkelere Türkçe sadece Türkler, Türk kökenliler için önemli değildir. Ekonomik ve politik gelişmelerin paralelinde Türkiye ile iş bağlantısı olan yabancı firmalar, işverenler, Türkiye'ye yatırım yapmak isteyenler, turizm sektörü, çok uluslu ortaklıklar açısından Türkçe yasa değil ikinci dil olmalıdır. Türkçe sadece Türkiye'de konuşulmamakta, SSCB devletlerinden ayrılarak kurulan birçok ülkede, Balkanlar'da Türkçe konuşulmakta, Türkçe ile anlaşılacaktır.

8. Yabancı Evlilikler Nedeniyle:

Almanya'da on binlerce insan, bir Türk bey veya bayanla karma evlilikler yapmıştır, yapmaktadır. Bunların ve bunlardan doğan çocukların sayıları on binlerle ifade edilmektedir. Bu eşlerden birileri veya onlardan doğan çocuklar için Türkçe çok önemlidir. Bunlara böyle olanak sunulmazsa, Türkçeyi nereden ve nasıl öğrenebileceklerdir. Bu yasaklar karma ailelere ve çocuklarına nasıl izah edilecektir.

9. Eğitim Açısından:

Eğitimin temel amaçlarından biri; çocuğun doğuştan getirdiği yetenekleri keşfedip onları öne çıkarmak, onu desteklemek ve geliştirmektir. Göçmen çocukların doğuştan getirdikleri bu yeteneklerini desteklemek, zenginleştirmek ve geliştirmek

eğitim sisteminin görevidir.

Almancada çok güzel bir söz var: "Ohne Muttersprache keine gute zweite Sprache". Yani anadili olmadan ikinci bir dili öğrenmek zordur.

Bu dersler okullarda belli bir plan, program içinde verilmezse Türkçe, günlük yaşamda okul dışındaki konuşmalarla yeterli öğrenilemez. Bu da çocuklar için yarım dillilik demektir. Yarım dillilik gerçek anlamda dilsizliktir. İki yarım her zaman bir bütün yapmaz.

10. Meslek Yeri Bulma Açısından:

Bugün avukat, doktor, eczacı, polis, işadamı, işyerleri özellikle Türk müşterisi olan, onlara hizmet sunan sektörler Türkçe konuşan, yazan yetişmiş elemanlar aramaktadır. Bu gençler ikidilli yetiştirilir, güzel Türkçe bilirlerse, hem meslek öğrenme yeri bulup meslek sahibi olabilirler. Hem de meslek öğrendikten sonra işyeri bulurlar, işsiz kalmazlar. Böylece kriminal olaylar daha başlangıçta önlenmiş olur. Türkçe, çokdillilik zemininde gençlerin meslek öğreniminde çok ama çok önemli bir avantaj, şans ve köprüdür.

11. Yabancı Düşmanlığı Açısından:

Aslında yabancı düşmanlığına karşı en büyük, en iyi silah Türkçedir. Böyle olmasına rağmen doğru kullanılmadığından, planlanmadığından aksine yabancı düşmanlığı aracı veya nedeni olarak karşımıza çıkıyor. Bu çok korkutucu, ürkütücü ve düşündürücü bir durumdur.

Türkçe yasakları yabancı düşmanlarının değirmenine su taşımaktan, ekmeğine yağ sürmekten başka bir işe yaramamaktadır.

12. Uyum Açısından:

Anadili Türkçenin okullarda yasaklanması, göçmenler açısından çok büyük bir moral çöküntüsü yaratmaktadır. Göçmenlerin kendi dillerine, değerlerine ve kültürlerine değer verilmesi onların, Alman toplumuna olan güvenini, bağlılığını artıracaktır. Dışlanmışlık duygusundan kurtaracak, aidiyet duygularını pekiştirecektir. Alman toplumuna daha çabuk ve sağlıklı uyumunu sağlayacaktır. Bu da Almanya'ya çeşitlilik, kültürel zenginlik ve renk katar. Almanya'nın uluslararası prestijini ve saygınlığını arttırır.

Türkçenin küçümsenmesi, Türkçeye haksızlık edilmesi, yadsınması kimseye bir şey kazandırmaz ama çok şey kaybettirir.

Sınıflarını yüz binlerce Türkçe konuşan öğrencinin doldurduğu bir ülkede Türkçeyi yasaklamak Almanya'ya yakışmıyor. Hiçbir bilimsel dayanağı ve gerekçesi olmayan bu yasaklar, pedagojik, psikolojik, toplumsal açıdan zararlı ve tehlikelidir.

TÜRKÇENİN CİDDİYE ALINMASI TÜRKLERİN CİDDİYE ALINMASI DEMEKTİR.

TÜRKÇENİN BİZE İHTİYACI YOK, AMA BİZİM TÜRKÇEYE İHTİYACIMIZ VAR.

Hamburg İslam Kuruluşları Sözleşmesi Üzerine

Nihat ERCAN

Hamburg'da İslam kuruluşlarıyla 2012'de imzalanan Devlet Sözleşmesi üç ayrı kümeyle beş yıllık bir ön çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bunlar ayrı ayrı Hamburg Başbakanlık Müsteşarı'nın başkanlığında çalışma sonuçlarına dek ortak hiçbir toplantı yapmamışlar, görüş alışverişinde bulunmamışlar ve tartışmamışlardır. Görüşmelerde, Hamburg Başbakanlık Müsteşarlığı ortak payda olmuştur.

1. DİTİB, Şura (Milli Görüş), İslam Kültür Merkezleri (Süleymanlılar),
2. Alevi Kültür Merkezi
3. Hamburg Türk Toplumu (TGH)
Hamburg Türk Toplumu (TGH), dinsel bir kuruluş olmamasına karşın, özellikle bu çalışmaya çağırılmış ve laik kesimin temsilcisi olarak görüşlerine başvurulmuştur, katkısı alınmıştır. Ancak Sözleşme yalnızca dinsel kuruluşlarla imzalanmıştır. TGH'nin, çağdaş demokratik, hukukun üstünlüğü, laiklik, inançlara saygı, açıklık, insan hakları, kadın hakları, çağdaş okul eğitimi, katılımcılık gibi istemleri sözleşmeye yansımıştır.

Hamburg'da İslam kuruluşlarıyla eyalet devletinin imzaladıkları bu "Sözleşme" 2005 yılında kiliselerle ve 2007 yılında Yahudi Cemaati ile imzalanan ancak onlardan daha geride bir ilk deneme olarak, onlara biçimsel benzerlik gösteren bir yapıda ortaya çıkmıştır.

Sözleşmede Hangi Konular Bulunmaktadır?

Anayasal düzeni kabul ve hukukun üstünlüğü, temel insan hakları, kadın hakları, inanç özgürlüğü, diğer inançları kabul etmek ve saygılı davranmak gibi çağdaş evrensel değerler öne çıkarılarak ve sıkça vurgulanarak, "barış içine birlikte yaşamak ve entegrasyonu sağlamaya dönük", "eşgüdümleme hukuku ve ortak hareket etme ilişkilerinin geliştirilmesi" amaçlanmaktadır.

Maddeler olarak sıralanan ana başlıklar:

1. İnanç özgürlüğü ve hukuksal yön
2. İnsan hakları ve kadın erkek eşitliği
3. Bayramlar, önemli dinsel günler
4. Eğitim konusu
5. Yüksek öğretim
6. Din dersleri
7. Bazı kurumlarda kişilere dinsel yardım/danışma
8. Radyo-Televizyon Üst Kurulu'nda temsil hakkı
9. Dinsel kuruluşların mal/mülk hakları
10. Cenaze defin işleri
11. Birlikte ortak çalışma ve etkinlikler
12. Gerektiğinde değişiklikleri dostça yapabilmek
13. Yürürlüğe girmede parlamentonun onayı.

nun onayı.

Burada temel sorun, "temsil yetisi ve yetkisi" tartışmalı derneklere dinsel/kurumsal bir yapı kazandırarak, tüm islami kesimlere sorumluluk vermek, bu yolla onları dolaylı hukuksal denetim altına almak kaygısı ön plandadır. Kiliselerin örgütlenme yapısı temel alınarak varılmak istenen amaç doğrultusunda, İslamda olmayan bir kurumsal yapılanma oluşumu öngörülmüş ve hatta buna olanak ve destek sağlanması amaçlanmıştır. Birisi hukuksal, diğeri dinsel iki "Bilirkişi Raporu" hazırlanmıştır. "Bilirkişi raporları"yla salt "biçimsel" yönünden zorlanarak desteklenmesi olayın yapaysallığını örtememiştir, tersine daha belirginleştirmiştir. Olmayan yapıyı tartışmalı biçimde yeniden kurma girişimi ne derece başarılı olabilir ve geniş kesimlerce benimsenebilecek midir sorularının yanıtlarını gelecek gösterecektir. Önce sözleşme, bunun desteğiyle arkasından yetkili/etkili dinsel cemaat yaratma girişimi arabanın atların önüne koşulması gibi bir öznellik yanılması "biz yaptık oldu, siz kabul edin" temel düşüncesi kuşkusunu yaratacak türdendir.

Sonuç olarak denebilir ki:

1. Almanya'nın devlet ve kiliseler olarak İslamı Almanya'da tanımları ve kabul etmeleri olumlu nitel bir gelişmedir.

Bu sözleşme, genelde okullardaki örgün eğitim konusunda ve özelde "Din Dersi" verilmesinde kimi ciddi sorunlar içermektedir. Din dersinin içeriğinin, öğretmenin, ve dilinin belirlenmesinde ne gibi sorunların ortaya çıkabileceği uygulamalarda görülecektir.

2. Aleviliğin ayrı bir din/mezhep/öğreti olarak ilk kez devletçe tanınmış olması tarihsel bir olaydır.

3. Sünni kesimden Milli Görüş ağırlıklı Şura'nın ve Süleymanlı İslam Kültür Merkezleri gibi tarikatların tanınmış olması kendileri açısından önemli bir başarıdır.

4. DİTİB gibi devlete bağlı, geniş islami kesimlerin "resmi temsilcisi" gibi bir laik devlet/toplum kurumunun yukarıdaki örgütlerle aynı konumda olması, karmaşık yeni gelişmeleri içinde barındırması çözümlü zor bir sorundur.

5. Bu sözleşme, genelde okullardaki örgün eğitim konusunda ve özelde "Din Dersi" verilmesinde kimi ciddi sorunlar içermektedir. Din dersinin içeriğinin, öğretmenin ve dilinin belirlenmesinde ne gibi sorunların ortaya çıkabileceği uygulamalarda görülecektir.

6. Sözleşmelerin, davranış kurallarının ancak toplumsal onay bulurlarsa, etkin gerçekleştirilebileceği bulacaklarını tarih sıkça göstermiştir.

Hamburg, Aralık 2012

Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ile, DİTİB Hamburg Eyalet Birliği, Şûra – Hamburg İslam Dernekleri Danışma Kurulu ve İslam Kültür Merkezleri Birliği Arasında Sözleşme

[Tam Metin/Çeviri: Die Gaste]

Hamburg Senatosu tarafından temsil edilen Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ve Yönetim Kurulu tarafından temsil edilen DİTİB Hamburg Eyalet Birliği e.V., Yönetim Kurulu tarafından temsil edilen Şûra – Hamburg İslam Dernekleri Danışma Kurulu e.V., Yönetim Kurulu tarafından temsil edilen İslam Kültür Merkezleri Birliği e.V. (Aşağıda İslam din toplulukları olarak adlandırılacaklardır)

İslam dinine mensup yurttaşların, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'un nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturduğu ve yaşamlarının bir parçası olan İslam'ın, artık dinsel yaşantının temel bir bileşeni olduğu bilinciyle,

İslam dinine mensup yurttaşların ibadet özgürlüğünü, çoğulcu ve dünyaya açık bir toplumun bir parçası olarak onaylamak ve ona güç kazandırmak arzusuyla,

Dinin farklı kültürler ve gelenekler arasında bir arabulucu olarak değerli bir katkı sunacağı inancıyla,

Katılımcı İslam din topluluklarının, kentin dinsel, kültürel ve toplumsal yaşamına katılımını tanımak ve destek-

lemek arzusuyla,

Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ile İslam din toplulukları arasındaki ilişkilerin partnerlik düzeyinde geliştirilmesine devam edilmesi gayesiyle, bu sözleşmeyi kabul etmişlerdir:

Madde 1: Din Özgürlüğü ve Yasal Konum

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, İslam dininin, dinsel şahadet ve ibadet özgürlüğünü anayasa ve kanun ile güvence altına alır. Sözleşmenin tarafları, dinsel şahadete saygının, diğer dinlere ve dünya görüşlerine ve kendi dininde varolan farklı anlayış ve uygulamalara karşı saygı ve hoşgörüyü ayrılmaz bir şekilde bağlı olduğu hususunda mutabakata varmışlardır.

(2) İslam din toplulukları, herkes için geçerli yasal sınırlar çerçevesinde kendi işlerini kendileri düzenler ve yönetir. Sözleşmenin tarafları, Federal Devlet'in dinler ve dünya görüşleri karşısındaki tarafsızlık ilkesini ve Federal Devlet yasalarının topyekün geçerli olduğunu ve bu yasalara uyulacağını kabul eder. Taraflar bunları mutlak suretle

savunacak, karşıt açıklamalardan feragat edecek ve de biriyle çelişen anlayışlarla mücadele edecektir.

Madde 2: Ortak Değerin Temelleri

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ve İslam din toplulukları, Federal Almanya Cumhuriyeti anayasal düzeninin ortak değer esaslarını, özellikle insan onurunun dokunulmazlığını, temel hakların geçerliliğini, halklar arasındaki barışı ve kültürler, dinler ve dünya görüşleri karşısında hoşgörülü olmayı ve de kamunun özgürlükçü, hukuk devletine dayalı ve demokratik anayasasını kabul eder. Taraflar, köken, cinsiyet, cinsel tercih, inanç ya da dini ve siyasi görüş nedeniyle uygulanan şiddet ve ayrımcılığı kınama ve buna beraberce karşı koyma hususunda mutabakata varmışlardır.

(2) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ve İslam din toplulukları, özellikle cinsiyetler arası eşitliği ve kadın ve kızların toplumsal ve siyasi yaşama ve de okul ve meslek yaşamına topyekün, eşit katılımını kabul eder. Taraflar, dinsel inançlarından bağımsız olarak tüm kadın ve kızların

eğitim, iş hayatı ve toplumsal yaşama eşit katılımını gerçekleştirmek için çaba göstereceklerini ve her tür ayrımcılığa kararlı bir biçimde karşı koyacaklarını kabul eder.

Madde 2 Paragraf 2 ile ilgili tutanak açıklaması

Sözleşmenin tarafları, kadın ve kızların katılım haklarının gerek dinsel nedenlerle üçüncü kişilerce reddedilemeyeceği, gerekse de kadın ve kızların, dinsel inançlarına uygun davranışları nedeniyle bu katılım haklarından yoksun bırakılmayacakları hususunda mutabakata varmıştı. Bu, Müslüman kadın ve kızların, iş yaşamında, haklarının, dinsel inançlarına uygun giyimleri sebebiyle nedensizce sınırlandırılmamasını kapsar.

Madde 3: İslami Bayramlar

Aşağıda sıralanan İslami bayramlar, Hamburg Bayramlar Yasası uyarınca ve Bayramlar Yasası'nın 3. maddesi kapsamında İslam dini mensuplarının dinsel bayramlarıdır (kirchliche Feiertage):

1. Kurban Bayramı (İd al-Adhā) – Hicri Takvim'e göre Zilhicce ayının onundan itibaren, iki günden biri
  2. Ramazan Bayramı (Id-ul-Fitr) – Şevval ayının birinci gününden itibaren, iki günden biri
  3. Aşure Günü – Muharrem ayının onuncu gününde, bir gün
- Bayramların tarihi müslümanların Ay Takvimi'yle bağlantılıdır ve İslam din toplulukları tarafından önceden saptanarak kamuoyuna duyurulacaktır.

Madde 3 ile ilgili tutanak açıklaması

İslam din toplulukları ve Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı'nın tam gün düzenlenmesinin, Müslüman topluluklar açısından dinsel ayın uygulamalarıyla aynı anlama geldiği hususunda mutabakata varmıştı. Dinsel ayın özelliği yalnızca sabahleyin kılınan, büyük ölçüde ritüelleşmiş akışıyla geleneksel namazda ifadesini bulmaz. Bu nedenle, söz konusu bayramlar Hamburg Bayramlar Yasası'nın 3. maddesi kapsamında birer dini ayın olarak görülür.

Madde 4: Eğitim Sistemi

- (1) İslam din toplulukları yasal düzenlemeler uyarınca eğitim ve kültür birimleri işletme hakkına sahiptirler. Sözleşmenin tarafları, finansal, örgütsel ve yasal olanakları kapsamında, bu birimlerin çalışmalarının, İslam din topluluklarına üyeliğin de ötesinde, artan oranda kamuoyunun gündemine taşınması için çalışacaklardır.
- (2) İslam din toplulukları, eğitim birimleri işletme hakları dışlanmaksızın, devletin okul sistemini, genel zorunlu eğitimi ve devlet okullarında derslere kapsamlı ölçekte katılımı kabul eder.

Madde 5: Yüksek Öğrenim

Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, Hamburg Üniversitesi'nde İslam teolojisi ve din pedagojisi eğitimi veren bir bölümü desteklemektedir.

Madde 5 ile ilgili tutanak açıklaması

Sözleşmenin tarafları, İslam teolojisi ve din pedagojisi eğitimi veren bir bölümün desteklenmesinde, ağırlık noktasının, ilkin Almanya'da eğitim görmüş din dersi öğretmeni eğitimini hedeflemesi gerektiği hususunda mutabakata varmıştı. Taraflar, dini gereklere göre yaşayan müslümanların inanç tasarımlarından hareket edilmesinin, müslüman öğrenci ve ebeveynlerin bu din derslerini arzu edilen ölçüde kabul etmeleri açısından, önemli bir önkoşul oluşturacağı hususunda ortak görüşe sahiptir.

Bu nedenle Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, bilim, araştırma ve öğretim özgürlüğünü dikkate alarak,

- İslam din topluluklarının öğretim üyesi atamaları öncesinde görüş bildirme olanağına sahip olmaları için
- İslam din topluluklarına ders içerikleri ile ilgili, bu içeriklerin inanç esaslarından büyük ölçüde sapmaları durumunda, açıklamalarda bulunmalarına fırsat tanımak için
- Üniversite bölümlerinin akreditasyonu için gerekli esasların oluşturulması sürecine ve sınav ölçütlerinin formülasyonuna dahil edilmeleri için çaba gösterecektir.

İslam din toplulukları, bildirilen görüşlerin ortak bir beyan teşkil edeceğini belirtirler. Ortak beyana dayalı olmayan görüşler, ilgili paragraf uyarınca Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'u yükümlü kılmaz.

Madde 6: Din Dersi

(1) Sözleşmenin tarafları, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'un devlet okullarında karma mezheplerden oluşan sınıflarda gerçekleşen ve öğrenim gruplarının katıldığı

din derslerinin öneminin, değerinin ve yaratacağı fırsatların kabul edilmesi hususunda mutabakata varmıştı. Bu nedenle taraflar, anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. fıkrası kapsamında bir gelişim hedeflerler. Bu gelişimin amacı, anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. fıkrası kapsamında, gerek anayasal haklar anlamında tüm dinsel toplulukların din derslerine eşit katılımını sağlayan, gerekse öğrencilerin dinsel aidiyetlerinden bağımsız olarak birlikte ders görmelerini olanaklı kılan, din derslerinin diyalog sağlayan mevcut niteliğini korumak suretiyle, din dersi içerikleri için bir sorumluluk yapısı oluşturmaktır. Ayrıntılar farklı bir düzenlemeye tabi olacaktır.

(2) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, 1. paragraftan bağımsız olarak, İslam din topluluklarının, tüm yasal öngerekin yerine getirilmiş olması koşuluyla, özel bir din dersi talep edebilmeleri hakkını, anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. fıkrası uyarınca tanır.

Madde 6 Paragraf 1 ile ilgili tutanak açıklaması

Sözleşmenin tarafları, gelecek beş yıl içerisinde okul uygulamaları, öğretim bilgisi ve müfredat planlarının, öğretmen eğitimi ve öğretmenlerin işe alınımının ve de anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. fıkrası uyarınca din derslerinin kurumsal koşullarının geliştirilmesi hususunda mutabakata varmıştı. Bu, Hamburg'da karma mezheplerden oluşan sınıf ve öğrenim gruplarında gerçekleşecek din dersinin içeriklerinden sorumlu olma amacı taşıyan ve ilgili resmi kurum ve dinsel topluluk temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu tarafından yürütülecektir. Çalışma grubu sonuçlarını karara bağlanmak üzere yetkili mercilere sunacaktır. İlgililer anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. fıkrası uyarınca kendilerine tahsis edilen işlevlere bağlı kalacaktır.

Madde 7: Özel Kuruluşlarda Din Hizmetleri

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, İslam din topluluklarına, hastane, yurt ve ayrıca ceza infaz kurumları ya da polis eğitim kuruluşları gibi kamu kuruluşlarında dini hizmette bulunma hakkını tanır. İslam din toplulukları, özellikle İslami bayramlarda, ayin (Gottesdienst) ve dini etkinlikler düzenleme yetkisine sahiptir. Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, kurumların devlet denetiminde olmaması durumunda, olanakları dahilinde bu kurumlarda dini hizmet verilmesine katkı sunacaktır.

(2) Adli makamlar ve polis kurumlarına giriş, ilgili mercinin hizmette bulunacak kişiyi kabulünü öngerektirir; kabul etmemek veya kabulün iptali, ancak önemli bir nedene dayandırılarak gerekçelendirilebilir. Diğer kamu kuruluşlarına giriş, ilgili merciyle ilişkide belirlenir. Ayrıntılar, 1. paragraf dikkate alınarak, kamu kuruluşlarının, bağımsız ve özel kuruluşların sorumlu mercileriyle uzlaşım olarak düzenlenecektir.

(3) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, kamu kuruluşlarında, olanaklar dahilinde dini yiyecek kurallarına uygun biçimde yemek arz etmeye çalışacaktır.

Madde 7 ile ilgili tutanak açıklaması

Paragraf 1 ile ilgili olarak

Sözleşmenin tarafları, İslam din topluluklarının kamu kuruluşlarına erişiminin, yalnızca topluluk adlarını önceden belirten kişilere sağlanması hususunda mutabakata varmıştı. Dini hizmetler için gerekli mekanların olanaklar dahilinde ücretsiz tahsis edilmesine çalışılacaktır. Dini hizmetlerde bulunacak kişilere, dini kitapların temin edilmesinde bilgilendirme olanağı tanınmalıdır.

Paragraf 3 ile ilgili olarak

İslami yiyecek kurallarına uygun beslenmeye, Ramazan'da geceleri yemek yiyebilme olanağı da dahildir. Bu, kapalı cezaevlerindeki tutuklular açısından kendi hücrelerinde gerçekleştirilmek zorundadır.

Madde 8: Yayıncılık

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, basın ve yayın hakları kapsamında gelecekte yapılacak devlet sözleşmeleri görüşmelerinde, kamu ve özel yayın kuruluşlarının, İslam din topluluklarına, beyanlarda ve ruhsal hizmet amaçlı ve de diğer dini yayınlarda bulunabilmeleri amacıyla uygun yayın süresi tanınması için çalışacaktır.

(2) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, anayasal hukukla (verfassungsrechtlich) güvence altına alınan, devletin yayıncılıktan uzak duruşunu korumak suretiyle, müslüman nüfus da dahil tüm toplumun adet ve dinsel inançlarına saygı gösterilmesi hususunu dikkate alacaktır.

(3) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, basın ve yayın hakları kapsamında gelecekte yapılacak devlet sözleşmeleri görüşmelerinde (denetleme kurullarına yeni atama görüşmeleri kapsamında), İslam din topluluklarının denetleme kurullarında (NDR-Yayın Kurulu, ZDF-Televizyon Kurulu, DLR-Radyo Yayınları Kurulu ve buna bağlı komisyonlar) uygun ölçüde temsil edilmeleri için çalışacaktır.

Madde 9: Varlık Hakları Güvencesi; Cami kurma ve işletme, toplanma mekanları, eğitim kuruluşları ve topluluğa bağlı diğer birimler

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, anayasanın 140. maddesi uyarınca ve Weimer anayasasının (Reichsverfassung) 138. maddesi 2. fıkrasıyla bağlantılı olarak, İslam din topluluklarının varlıklarının mülkiyet ve diğer haklarını güvence altına alır.

(2) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, İslam din topluluklarının, mevcut yasalar kapsamında, cami, ibadet ve toplanma mekanları ve de eğitim kuruluşları ve topluluklara ait farklı birimler oluşturmalarını ve bunların amaçlarına uygun olarak işletilmesi hakkını güvence altına alır. Bu, özellikle kubbe ve minareler dahil, cami yapıtlarının İslami geleneklere uygun donatılması hakkını da kapsar.

(3) Sözleşmenin tarafları, İslam din topluluklarının cami, ibadet ve toplanma mekanları ve de eğitim kuruluşları ve topluluklara ait farklı birimler oluşturmalarının, müslüman ve müslüman olmayan nüfusun yeşeren birlikteliğini desteklemesi açısından, kabulü teşvik edecek girişimlerle desteklenmesi gerektiği hususunda mutabakata varmıştı. Bu nedenle

1. Sözleşmenin tarafları, İslam din topluluklarının cami yapıtlarını İslami geleneklere uygun donatma hakkı dışlanmaksızın, cami binalarının buldukları çevreye uymalarına dikkat edecektir,
2. Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, mevcut yasalar kapsamında ve devletin dünya görüşü-din tarafsızlığı yükümlülüğünü dikkate almak suretiyle, cami, ibadet ve toplanma mekanları ve de eğitim kuruluşları ve topluluklara ait farklı birimler oluşturulması ve işletilmesinin toplumda kabul örmesi için çalışacaktır,
3. İslam din toplulukları, cami, ibadet ve toplanma mekanları ve de eğitim kuruluşları ve topluluklara ait farklı birimler oluşturulması ve işletilmesinde şeffaflık ve açılım amacı taşıyacaktır.

(4) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, İslam din topluluklarının arsa ve arsa eşdeğeri hak gereksinimini, özellikle yeni kent bölgeleri kurulması ve yerleşim alanları oluşturulmasında, mevcut yasalar uyarınca dikkate alacaktır. Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, İslam din topluluklarına ve ona bağlı birim ve topluluklara ait arsalar ve arsa eşdeğeri haklara ilişkin zorunlu kamusal gereksinim beyan ettiğinde, İslam din toplulukları, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'un, dinsel nedenlerle gereksinim duyulmaması durumunda arsa ve arsa eşdeğeri hakları uygun koşullarla satın alabilmesi için çalışacaktır.

(5) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, genel yasalar kapsamında, kamulaştırma hakkı yönetmeliklerinin uygulanması noktasında İslam din toplulukları açısından önemli hususları dikkate alacak ve kamulaştırmanın uygulanması aşamasında eşdeğer bir yedek arsanın bulunmasında yardımcı olacaktır. Tahsis edilecek yedek arsa için, kamulaştırmada kullanılan esaslar geçerli olacaktır.

Madde 9 ile ilgili tutanak açıklaması

Sözleşmenin tarafları, bu maddedeki düzenlemelerin İslam din topluluklarının varlıklarının mülkiyet ve diğer haklarını sınırlandırdığı hususunda mutabakata varmıştı. Bu, özellikle mülkiyetine sahip oldukları ya da kiradıkları emlakı, mevcut yasalar kapsamında dinsel, toplumsal, eğitsel, kültürel, sportif ve kâr amaçlı kullanma ya da kiraya verme hakkını kapsar. Sözleşmenin tarafları, ayrıca, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'un İslam din topluluklarının arsa ve arsa eşdeğeri hak gereksinimini dikkate alacağını betimleyen 4. paragrafın güvencesi kapsamına, İslam din topluluklarının kâr amaçlı kuruluş ve etkinliklerinin girmediği hususunda mutabakata varmıştı.

Madde 10: Defnetme İşemleri

(1) Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, kamuya ait mezarlıklarda cenazelerin İslami kurallara göre defnedil-

mesi hakkını güvence altına alır. Bunun için gereksinime uygun alanlar sunar.

(2) İslam din toplulukları kamuya ait mezarlıklarda ayin ve cenaze töreni hakkına sahiptir. Düzenlenen diğer cenaze törenlerine dikkat edilmesi gerekmektedir.

(3) Kamusal olmayan mezarlıkların olanaklarına ilişkin yasal düzenlemeler ele alınmamıştır.

Madde 10 ile ilgili tutanak açıklaması

Paragraf 1 ile ilgili olarak

Sözleşmenin tarafları, kamuya ait mezarlıklarda islami kurallara uygun defnetme hakkının, özellikle tabutsuz defin hakkını güvence altına aldığı hususunda mutabakata varmıştır. Ölülerin ebedi huzurunu korumayı güvence altına almak için, Müslüman mezarlarında, mezarların yeniden tahsisi sonrasında da, önceden defnedilenlerin kemikleri mezarda kalmaya devam edecektir.

İslama uygun definlerin, resmi makamlar tarafından düzenlenen definlerde de olanaklı kılınması için, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg'un ilgili makamları ile İslam din toplulukları arasında, İslama uygun definlerin gerekli olduğunu gösteren durumlarda karşılıklı bilgilendirme yöntemleri kararlaştırılacaktır.

Paragraf 3 ile ilgili olarak

Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, mevcut kurallar uyarınca tüm dini toplulukların kendi mezarlıklarını düzenleme hakkını tanıır. Ancak Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, mezarlığın sorumluluğunu taşıyan dini topluluğun kamusal-hukuksal bir din topluluğu olma zorunluluğundan şu an için vazgeçecek du-

rumda değildir. Bundan bağımsız olarak, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg, gerek mezarlık gereksinimi açısından ortaya çıkacak durumsal değişim, gerekse potansiyel mezarlık sorumlularının yapısal olanakları sorunu hususundaki gelişmeler dikkate alınarak, İslam din toplulukları ile orta vadede yeni müzakerelere hazırır.

Madde 11: İşbirliği

(1) Sözleşmenin tarafları, gereksinime bağlı olarak ilişkilerin yoğunlaştırılması amacıyla müzakerelerde bulunacaktır. Taraflar, ayrıca, iki tarafın da ilgi alanlarıyla kesişen önemli hususların düzenlenmesi öncesinde, birbirleriyle ilişkide bulunacak ve bu hususların görüşülmesi için hazır bulunacaklardır. Bu, senatonun İslam din topluluklarının konularını doğrudan etkileyen yasa tasarıları için de geçerlidir.

(2) Önemli hususlarının Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ile ilişkide daimi olarak temsil edilmesi için ve karşılıklı bilgilendirme amacıyla İslam din toplulukları, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg Senatosu'na (Eyalet Hükümeti) ve Eyalet Parlamentosu'na (Bürgerschaft) bir temsilci atayacaktır.

Madde 12: Dostluk Özel Hükümü

Sözleşmenin tarafları, gelecekte, bu sözleşmede yer alan yönergelerin yorum ve uygulamasında ortaya çıkacak görüş farklılıklarını olanaklar dahilinde görüş birliğiyle çö-

zecektir.

Madde 13: Son Yönergeler

(1) Bu sözleşme, eyalet parlamentosunun onayıyla yürürlüğe girecektir.

(2) Sözleşmenin tarafları, bu sözleşmenin kendi kurumlarında ve üyeleri arasında ve de kamuoyunda geniş ölçüklü tanıtımı ve anlaşmaların bilinmesi için çalışacaklardır. Bu anlaşmanın içerikleriyle ilgili olarak, taraflar, kendi kurum ve üyelerinin davranış biçimlerini ve ifadelerini açıklamak için birbirlerine yardımcı olmak üzere hazır bulunacaktır.

(3) Sözleşmenin tarafları, on yıllık sürenin bitiminde, elde edilen deneyimler ışığında bu sözleşmeye ilişkin ve değişiklik ve eklemeler yapmak gerekliliğini görüşmek üzere müzakerelere başlayacaktır.

Madde 13 Paragraf 3 ile ilgili tutanak açıklaması

İslam din toplulukları, gelecekteki örgütsel gelişmeleri kapsamında, anayasanın (Grundgesetz) 140. maddesi ve bu maddeyle bağlantılı olarak Weimer anayasasının (Reichsverfassung) 137. maddesi, 5. fıkrası, 2. tümcesi uyarınca tüzel kişilik edinmeye çalışırlar. Sözleşmenin tarafları, bu yönde bir gelişmenin, karşılıklı ilişkilerin de ayrıca değişmesini gerektireceği hususunda mutabakata varmıştır.

Hamburg Senato Müsteşarlığı/14 Ağustos 2012

Hamburg'un Müslüman birlikleri ve Alevi topluluğuyla yaptığı sözleşmelere ilişkin soru ve yanıtlar

Bu sözleşmeler neden yapılmıştır?

Sözleşmeler bir jesttir. Belediye İslam'ın Hamburg'daki varlığını ve Müslüman ve Alevi inancına mensup Hamburgluların komünal sistemimizin eşit birer yurttaşı olduğunu kabul eder. Mevcut yasalardan bağımsız olarak bu sözleşmeler, dinsel birlikte yaşamın farklı alanlarına açıklık getirmektedir. Onlar yalnızca Hamburg'da yaşayan ve sayıları 100.000'i aşan, İslam dine mensup yurttaşların yararına değildir, toplumun tamamı açısından bir kazanç teşkil ederler. Bu sözleşmeler entegrasyona ve karşılıklı anlayışa katkı sunmaktadır. Onlar salt pratik faaliyete dönük talimatlar içermezler. Sözleşmeler, Bağımsız ve Hansa Kenti Hamburg ile Müslüman din toplulukları arasındaki ilişkilerin işbirliği temelinde geliştirilmesine devam edilmesi amacıyla güç kazandırır.

Sözleşmeyle İslam birlikleri kiliselerle eşitlenmiş oluyor mu?

Hayır. Kiliseler, egemenli hakları ve özel ayrıcalıkları kabul edilen (örneğin vergi toplama, memurların istihdam edilmesi, belirli ödeneklerden muaf tutmak) kamusal-hukuksal din topluluklarıdır. Bu, İslam birlikleriyle yapılan sözleşmenin nesnesi değildir.

Müslümanlar diğer inanç topluluklarına kıyasla ayrıcalığa mı tabi tutulmaktadır? Evetse, nedeni nedir?

Hayır, sözleşme hiçbir "ayrıcalık" tanımamaktadır, aksine mevcut yasaları ve ayrıca diğer inanç topluluklarının da sahip olduğu yükümlülükleri teyit etmektedir. Sözleşme İslam din topluluklarının özyönetim hakkını tanımlayan paralel bir hukuk sistemi oluşmasının önünü açmıyor mu?

Hayır. Din topluluklarının özyönetim hakkı da, yalnızca "herkes için geçerli yasaların sınırları kapsamında" mevcuttur. Bu, anayasada da bu şekilde ifade olunmaktadır. Bunun dışında İslam birlikleri "devlet yasalarının topyekün geçerliliğini ve bu yasalara uyulmasını" sözleşmeyle taahhüt etmişlerdir.

Sözleşmeler, aslında Almanya'nın tüm yurttaşları açısından doğal olması gereken, özgürlükçü ve demokratik esasların ve anayasal (Grundgesetz) değerlerin kabul edilmesi hususunu neden özellikle içermektedir?

Bunların kabulü, İslam din topluluklarının, aşırı İslami gruplaşmalarla aralarına açıkça sınır koymalarına olanak tanıır. Hamburg bu konuya büyük önem vermektedir.

İslami çocuk yuvaları kurulacak mı? Bunun için -çocuk yuvası işletilmesini düzenleyen geçerli yasal düzenlemeler dışında- farklı önkoşullar belirlenmiş midir?

Sözleşme bu konuda yeni düzenlemeler içermeye-

mekte, yalnızca mevcut yasalara atıfta bulunmaktadır. *Din toplulukları, Madde 4 Paragraf 2'de, devlet okullarında derslere kapsamlı ölçekte katılımı kabul etmiştir. Bu, pratik uygulamada, örneğin ebeveynlerin kız çocuklarını yüzme dersine göndermemeleri durumunda, nasıl gerçekleşecektir?*

Sözleşme, bu sözleşmenin tarafları arasında geçerlidir. Ebeveynler yükümlendirilmemektedir. Ancak önemli olan, din topluluklarının derslere kapsamlı katılımını kabul etmekte, inananlara, derslere katılmayı engelleyen dinsel nedenler olmadığını sinyali vermesidir.

Sözleşme "türban" konusunda nasıl bir düzenleme öngörüyor? Öğretmenler gelecekte türban giyebilecek mi?

Sözleşme, iş hayatında (örneğin öğretmenler için) türban giyilmesine ilişkin bir onay ya da yasak içermemektedir. Özel alanlarda devletin yönergeleri zaten geçerli değildir. Ancak sözleşme, Müslüman kadınların "iş yaşamında, haklarının, dinsel inançlarına uygun olan giyimleri sebebiyle nedensizce sınırlandırılmayacağını" ortaya koymaktadır. Bu, ayrıca sözleşmeye dayalı bir düzenleme olmaksızın geçerlidir. Bir sınırlandırmanın gerekçeli olup olmadığı, sözleşmeden bağımsız olarak ve mevcut yasalara göre ve böylece ilgili özel durumun koşullarına belirlenir. Sözleşme bu şekliyle, çatışkılı özel durumlarda iyi bir çözüm bulmaya çalışılan güncel uygulamalarla benzerdir.

En önemli İslami bayramların kilise bayramlarıyla eşitlenmesi ne anlama gelmektedir? Bir işçi izin almak, bir başka ifadeyle fazla mesai yapmak zorunda mıdır? Bu, öğrencilerin girmedikleri dersler için de geçerli midir?

Örneğin Kefaret ve Dua Günü kilisenin bir bayramıdır ve öğrenciler dersten muaf tutulmayı, işçiler de, işyerlerindeki koşulların uygun olması durumunda, izin verilmesini isteyebilirler. İşçilerin yıllık izin haklarını kullanmaları ya da fazla mesai yapmaları gerekmektedir. Öğrenciler ise muaf tutuldukları dersin içeriklerini telafi etmek zorunda değildir. Bu, ayrıca, kilise bayramlarının tümü için geçerlidir. Öte yandan Alman İslam Koferansı, 2009'da, öğrencilerin en önemli İslami bayramlarda ders muafiyetinin "anayasal hukuk nedeniyle" en az bir gün için "olanaklı" olduğunu belirlemiştir.

Müslüman olmayan öğrenciler gelecekte İslam din dersi öğretmenleri tarafından eğitilecek midir? Bir kimsenin devlet okullarında din dersi verebilmesi için hangi önkoşulların yerine getirilmiş olması gerekmektedir?

Evet, bu olacak. Birlikte ders görmeyen amacı, öğrencilerin, nitekim kendi dinleri dışındaki farklı dinler

hakkında, diğer dinlere mensup öğretmenlerden birşeyler öğrenmeleridir. Şu an birçok müslüman çocuk da protestan din derslerine katılmaktadır. Öğretmenlerin bir yüksekokulu ve bir devlet sınavını tamamlamaları gerekmektedir. Devlet okullarında imamlar tarafından verilen Kuran dersleri olmayacaktır. Dini topluluk olarak kabul edilen topluluklar, anayasanın (Grundgesetz) 7. maddesi 3. paragrafı uyarınca, din derslerinin kendi esaslarıyla örtüşmesi talebinde bulunma hakkına sahiptir. Protestan-Lutherci Kilise, Müslüman birlikleri ve Alevi topluluğunun Hamburg'da yapılacak din derslerini mezhep üstü ve eşitçe şekillendirmek için attığı gönüllü adım, bu nedenle ayrıca takdir edilmelidir. Böylece Hamburg'a özel "herkes için din dersi" geleneği korunmuş ve anayasayla uyumlu olarak geliştirilmiş olmaktadır.

Sözleşmenin 9. maddesi 2. paragrafında yer alan cami yapıtlarının (...) kubbe ve minarelerle donatılabilmesi" hakkı (...), diğer yönergelerin -örneğin imar yasaları yönergelerinin- üzerinde midir?

Hayır. Bu düzenleme de "mevcut yasalar kapsamında" geçerlidir.

Sözleşme kamusal alanlarda ezana izin veriyor mu?

Sözleşme bu hususta bir yenilik içermiyor. Mevcut yasalar, nitekim bunlar özel koşullarda kamusal alanlarda ezana izin vermektedir, geçerliliğini sürdürmektedir.

Senato'ya ve Eyalet Parlamentosu'na atanacak temsilci hangi faaliyetleri yürütecek? Kadrolu çalışma gerekliliği durumunda, bu kadro hangi bütçeden finanse edilecek?

Temsilci, Senato ve Eyalet Parlamentosu'nun muhatabı olarak çalışacaktır. Kiliselerde olduğu gibi, temsilcinin finanse edilmesi din topluluklarının yükümlülüğündedir. Temsilcinin özel yetkileri olmayacaktır.

Sözleşmeler yasal bağlayıcı niteliğe sahip midir ve Hamburg'da yaşayan müslümanlar için bu sözleşmede belirlenen haklara karşı dava açılabilir mi?

Bu sözleşmeden, inançlı insanlar için tekil düzeyde bir hak türememektedir. Sözleşmede onaylanan yasal haklara karşı, bu yasa olmadan da geçerli olduğu gibi, dava açma olanağı hala saklıdır. Sözleşmenin tarafları arasında teorik olarak dava açılması olanaklıdır, ancak 12. maddede öngörülen, ortaya çıkacak anlaşmazlıkların görüş birliğiyle çözülmesi hususu, pratikte davalara büyük bir ihtimal bırakmamaktadır.

Eyalet Parlamentosu'nun konuyla ilgisi: Sözleşmelerin yürürlüğe girmesi için parlamentonun onayı gerekli mi?

Evet, salt çoğunluk gerekmektedir.

Adil Olmak Başka Birşey

Çok Sayıda İkidilli Çocuğun Alman Engelli Okullarında Bulunma Nedeni

Bochum Protestan Meslek Yüksekokulu Rheinland-Westfalen-Lippe Prof. Dr. phil. Johannes MAND

Bir skandalda olaylar aslında şöyle gelişir: Dikkatli bir izleyici yaşadığı dönemde ortaya çıkan bir olumsuzluğu keşfeder. O, keşfettiği bu olumsuzluğu kamuoyuna duyurur. Bir tepki doğar. Ve öykünün sonunda sorun, genelde az ya da çok makul bir şekilde çözülür.

Alman engelli okullarında (*sonderschule*) bir olumsuzluk yaşandığı uzun süredir biliniyor. Çünkü Alman engelli okullarında (*förderschule*) çok sayıda, haddinden fazla göç geçmişine sahip çocuklar bulunuyor. Reimer Kornmann gibi birçok uzman on yıllardır göçmenlerin engelli okullarındaki yüksek oranının bir sorun olduğuna işaret ediyor. Ancak: Konuya ilişkin tepkiler çok sınırlı. Mağdurlar neden bu kadar sessiz kalıyor?

Bunun nedeni kesinlikle oranlar değildir. Almanya'nın en büyük federal eyaleti Kuzey Ren Vestfalya'da, örneğin geçen okul yılı itibarıyla göç geçmişi bulunan öğrencilerin %4,2'si bir *förderschule*ye giderken, bu oran göç geçmişi bulunmayan öğrencilerde %1,2 düzeyindedir. Vatandaşlık bir seçim kriteri olarak belirlendiğinde ve en sık rastlanan beş millet birbiriyle karşılaştırıldığında, göç kökenli çocukların kendi aralarında da büyük bir farklılık olduğu saptanabilir. *Förderschule*lere giden Sırp vatandaş öğrenciler neredeyse absürd denebilecek %13,2'lik en yüksek oranla öndedir. Şu an için hala kuşkuyla bakılması gereken %3,9'luk oranla Polonyalı çocuklar ikinci sırada, hemen ardından %2,9 gibi bir değerle Türk çocuklar gelmektedir. İtalyan çocukların oranı %1,3 ile Alman çocukların oranına benzer bir düzeyde seyretmektedir. Yunan çocuklar ise, Alman yaşlılarıyla karşılaştırıldığında, *förderschule*lere daha az bir sıklıkla geçiş yapmaktadır (%0,5).

Göç geçmişine sahip çocukların Alman *förderschule*lerine bu denli yüksek bir oranda devam ediyor olmasının nedenleri nedir? Ve göçmen grupları arasındaki farklılık neden bu kadar büyüktür? Belirleyici bir neden olarak ikidillilik neredeyse tümüyle dışta bırakılabilir. Çünkü, sosyal köken kontrol edildiği sürece, bir başka deyişle, örneğin yoksul ailelerden gelen ikidilli çocuklar ile aynı biçimde yoksul olan tekdilli aile çocukları karşılaştırıldığında, tekdilli ve ikidilli çocuklar arasındaki başarımların kaybolduğunu kanıtlayan araştırmalar şu an artık mevcuttur.

Hayır, Almanya'da göçmen çocukların *förderschule*lere devam etme oranlarının bu kadar yüksek oluşu başka nedenlerden kaynaklanıyor. İlk Avrupa'daki engelli okulları oranının birbirinden önemli ölçüde farklılık gösterdiği bilinmelidir. Kimin engelli olduğu ve engellilik adı altında ne anlaşılması gerektiği sorularına, farklı devletler farklı yorumlar getiriyor. Nitekim engelli okulları oranının çok düşük (örneğin İsviçre) ve çok yüksek olduğu devletler bulunuyor

(örneğin Finlandiya, Belçika ve Almanya). Almanya'da engelli sayılan birçok çocuk, bu anlamda başka bir yerde engelli sayılmamaktadır. Anlaşılan burada bedensel engelli ya da görme engelli çocuklardan söz edilmemektedir. Almanya'da engelli okullarındaki oranın bu kadar yüksek olmasını sağlayan kategoriye, daha çok "öğrenim engelli" adı verilmektedir. Kullanılan yeni akademik kavram şudur: Öğrenme alanına ilişkin özel pedagojik destek gereksinimi. Burada daha çok okuma ve yazma sorunu yaşayan çocuklar kastedilmektedir. Şu çok iyi biliniyor: Bu çocuklar ağırlıklı olarak yoksul ailelerden gelmektedir.

Öyle ki, Almanya'da yaşayan ikidilli çocukların çoğu yoksul aile çocuğudur. Böylelikle bu korkunç rakamların ilk nedeni, göç geçmişi bulunan ailelerin toplumsal durumunda aranabilir. Buna göre Almanya'da yoksul aile çocukları konusunda uzmanlaşmış bir *sonderschule* türü kurumsallaşmış olduğundan ve göç geçmişi bulunan aileler sıkça zor ekonomik koşullarda yaşadığı için, Almanya'da yaşayan ikidilli çocuklar yoğun bir şekilde öğrenim odaklı *förderschule*lere geçiş yapmaktadır.

Bu durum, eğer *förderschule*ler çocuklara destek sunmaya son derece elverişli birer okul olsaydı, belki de kabul edilebilirdi. Ancak konuyla ilgili araştırmalar pek de ümitlendirmiyor. Birçok araştırmada görüldüğü üzere, öğrenim odaklı *förderschule*lere devam eden çocuklar, bütünleştirici uygulamalara göre eğitim gören öğrencilerden daha kötü sonuçlar elde ediyor. Tüm zayıf çocukları bir okulda toplamak iyi bir fikir değil. Alman ailelerin çoğu bu nedenle *förderschule*lerden uzak duruyor. Ayrıca onlar *förderschule*den alınan bir karnenin iş piyasasında hiçbir değeri olmadığını da çok iyi biliyorlar.

Öyleyse göç kökenli ebeveynler çocuklarının *sonderschule*ye sevk edilmelerini neden sıkça kabul ediyor? Bir açıklama şu olabilir: Birçok göçmen ebeveyn öğretmenlerin kendilerine anlattığı iyi *sonderschule*ler, küçük sınıflar ve özel eğitilmiş *förderschule* öğretmenleri masasına inanıyor. Kendilerini nasıl savunacaklarını bilmiyor. Belki de onlar bilgilendirme toplantılarında ciddi haksızlıklar yapıldığından da habersiz.

*Sonderschule*lerin maliyeti yüksektir. Sınıflar küçüktür. *Sonderschule* öğretmenlerinin aldığı ücret biraz daha fazladır. Bu da, en azından Almanya açısından idari sorunlar doğurmaktadır. Eğer bir külfetli ve bir de tasarruflu çözüm mevcut ise, o zaman gerekçe gösterilmeden daha külfetli olan çözüm seçilemez. Almanya'nın soruna getirdiği çözüm idari bir işlemdir. Ve ilgili kişiler, bu idari işlemde, özel pedagojik desteği gerekli kılan bir engellilik durumunun var olduğunu belgelemektedir. Her kim bir öğrenim engellilik durumunun varlığını ka-

nitlamak istiyorsa, o, genellikle bir zeka testine, en azından bir okuma/yazım testine gereksinim duyar. Tüm bunlar uygun, nesnel idari bir uygulama gibi görünür. Günlük tanılama süreçlerine dikkatle bakıldığında, ikidilli çocuklar teste tabi tutulduğunda artık nesnellikten pek sık söz edilmediği hemen görülür.

Sorunların özü nerede yatmaktadır? İlk önemli nokta, kullanılan test işlemlerinin ikidilli çocuklarla ilgili açıklamalarda bulunmaya elverişli olup olmadıkları sorusudur. Okuma/yazım testleri kullanıldığında, konunun uzmanı olmayan kişiler açısından dahi ilk bakışta bu testlerin uygunsuzluğu hemen göze çarpar. Tekdilli çocukları teste tabi tutmak için geliştirilmiş yöntemlerle ikidilli çocukları ölçmeye kalkan bir kimse, çalışmalarında güvenilir bir kişi değildir. Çünkü, örneğin okula başlayacağı güne kadar herşeyden önce Almanca konuşulmayan bir çevrede büyüyen çocukların, doğdukları andan itibaren Almancayı öğrenme olanağına sahip çocuklarla öylece karşılaştırılmayacağından şüphe duymak için hiçbir mantıklı gerekçe bulunmadığı açıktır.

Zeka testlerinin gerekçelendirilmesi ise biraz daha karmaşıktır. Zamanın insanları şuna inanmaktadır: Zeka testleri, insanların entelektüel başarımlar düzeyleriyle ilgili nesnel vargılarda bulunulmasına olanak sağlar. Onlar insanların entelektüel yeteneklerini doğuştan edindiklerine inanırlar. Ve onlar hangi zeka testinin kullanıldığının önemli olmadığını inanırlar. Zekayla ilgili yeni araştırmalar ise çok açık bir biçimde şunu göstermektedir: Tüm bu varsayımlar ne yazık ki yanlıştır. Kültürleri karşılaştıran zeka düzeyi araştırmaları, örneğin milletler arasında ortalama zeka düzeyine ilişkin büyük farklılıklar saptamıştır. Bu testlere göre dünya nüfusunun büyük bir bölümü, Almanya'da ancak *sonderschule* eğitimine yetecek bir zeka düzeyine sahiptir. Sıradan insanlar belki burada Batı Uygarlığı'nın üstünlüğünü göreceklerdir. Ancak zeka testlerinin, Batı kökenli olmayanların daha kötü sonuçlar elde edecekleri şekilde tasarlandıkları yorumu daha olasıdır.

İkinci sorun: Entelektüel becerilerin genetik temeli gibi birşey elbette vardır. Ama bu temel, sonradan edinilen yeterliklerin muhtemelen hangi sınırlar içerisinde dalgalanabileceğine ilişkin sadece kabataslak bir saptama ortaya koyar. Öyleyse zeka düzeyi yaşam süresince değişebilir. Ve yeni bulgular şunu göstermektedir: Önemli dalgalanmalar okula başlama koşullarında görülüyor, özellikle de okula yeni başlayan yoksul aile çocuklarında bu görülüyor. Üçüncü sorun: Farklı zeka testleri farklı sonuçlara varabilir. Kültürleri karşılaştıran zeka düzeyi araştırmaları, *sonderschule*lere sevk işlemlerinde hala sıklıkla kullanılan çocuklar için *Kaufmann Zeka Testi* (K-ABC) ile *Cultur Fair Testi* (CFT) arasında 13 IQ puan

Göç geçmişine sahip çocukların Alman *förderschule*lerine bu denli yüksek bir oranda devam ediyor olmasının nedenleri nedir? Belirleyici bir neden olarak ikidillilik neredeyse tümüyle dışta bırakılabilir. Çünkü, sosyal köken kontrol edildiği sürece, bir başka deyişle, örneğin yoksul ailelerden gelen ikidilli çocuklar ile aynı biçimde yoksul olan tekdilli aile çocukları karşılaştırıldığında, tekdilli ve ikidilli çocuklar arasındaki başarımların kaybolduğunu kanıtlayan araştırmalar şu an artık mevcuttur.

farkı saptamıştır. Bu noktada şunun da bilinmesi gerekmektedir: Öğrenim engelli tanılaması için geleneksel olarak zeka düzeyinde öngörülen fark, ancak 15 puanlık bir farktır (IQ 70 ile IQ 85 arası). 13 IQ puan farkı, çokluk, bir çocuğun öğrenim alanında özel pedagojik gereksinmesi bulunup bulunmadığını saptamak açısından belirleyici olmaktadır.

Öyleyse bilirkişilerin sonuçlar üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu bilirkişiler ikidilli çocuklara uygun normlar içermeyen yazım testleri kullanabilirler. Farklı kültürden gelen çocukları mağdur edebilecek IQ testleri kullanmaya karar verebilirler (örneğin K-ABC'yi ya da HAWIK'i kullanabilirler). Öyleyse ikidilli çocukların engelli okullarındaki yüksek oranını açım layacak üçüncü bir açıklama olanağı doğuyor. Göç kökenli çocukların *förderschule*lerdeki oranı, özel pedagojik destek gereksiniminin saptanması amacıyla kullanılan araçların adil olmaması, bir diğer ifadeyle ikidilli çocuklara uygun olmaması nedeniyle de, ortalamanın üzerindedir.

Demek ki yeterince olumsuzluklar var. İçindeki katkı maddeleri: Avrupa'daki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, geleneksel olmamanın da ötesine geçen bir engellilik kategorisinin kurumsallaştığı bir okul sistemi. Pek bir yararı olmayan ve görüldüğü kadarıyla Alman nüfusunun haklı gerekçelerle artık uzak durduğu *sonderschule*ler. İkidilli çocuklarla ilgili tanılama çalışmalarında adil olmayan yöntemler kullanan öğretmenler. Bu bir skandal mı? Birilerinin bu olumsuzluklarla ilgilenmek isteyip istemediğini zaman gösterecek. Özellikle şimdi buna fırsat var. NRW okul yasaları şu an yeniden düzenleniyor, çünkü uluslararası anlaşmalar (BM Engelli Hakları Anlaşması) Almanya'da da engelli okulları oranının düşürülmesini zorunlu kılıyor. Göç geçmişi bulunan aileler peki bundan yararlanabilecek mi?

Demografik Değişimden Toplumsal Sorunların Demografikleştirilmesine

Prof. Dr. Michael KLUNDT Magdeburg Stendal Yüksekokulu

Demografi söylemleri genelde toplumsal eşitsizlikle ilgili, doğrudan ya da dolaylı çatışkılarla karakterize olmaktadır. Son yıllarda gelir eşitsizliği, toplumsal ayrışma süreçleri ve yoksulluk kariyerleri arttığı ve (olmayan) para gerçekten varoluşsal bir önem taşımaya başladığı oranda, hükümet mevkileri, ama aynı zamanda bazı biliminsanları ve medya kuruluşları, geleneksel dağılıma ilişkin konuların demografik sorunlar ve kuşaklararası adalet lehine önemini yitirdiğini daha sık irdelemeye başladı. Eski toplumsal sorunsalın çoktan aşılması ve yerini yeni demografik ve kuşaklararası çatışma sınırlarına bırakmış olduğu daha sık iddia edilmeye başlandı. Yaşlılık güvencesiyle ilgili ve ayrıca artan devlet borçlanması ve de sosyal ve vergi ödemelerindeki gelişmelere ilişkin kamuoyu tartışmalarında, “kuşaklararası çatışmayı” önlemek için yaşlı ve gençler arasında daha iyi bir dağılım yapılmasının zorunlu olup olmadığı sorusu yöneltiliyor. Demografik değişim ve “kuşaklararası adalet”, şu an Federal Cumhuriyet’te kullanıma çok çaba gösterilen sosyo-politik slogan ve meşrulaştırmaya yarayan kavramlardır.

Bu yazıda toplumsal konuların ve sorunların demografik ve kuşaklararası çatışma sınırları olarak yorumlanmasının neyi ortaya çıkaracağı inceleneyecek. Çünkü görünüşe göre demografi ve demografik değişimle, son on yıllık süreçte her tür siyasal önlem meşrulaştırılabilmektedir. Bir taraftan Almanların yok olma korkusu körükleniyor, diğer taraftan göçmenler bir tehlike ve aynı zamanda yaşlılık güvencesi sorununun çözümünde yararlı olarak görülüyor. Göçmenler ve çocukları bu tartışmalarda genellikle bir araç görevi üstleniyor. Bir (göçmen) insanın değerini salt kullanılabilirlik derecesiyle ölçen kâr-zarar düşünüşü kendini kabul ettirdi. Bu nedenle, gerek göçmen karşıtı, gerekse göçmen dostu gerekçelendirmeler, bir sorunsal olarak konu edilmelidir.

Genç insanların siyasi söylemde bir araç olarak kullanılması, AB Komisyonu’nun “Gençlik İçin AB Stratejisi–Yatırımlar ve Güçlendirme” ile ilgili bildiriyle açıklanabilir. Bu bildiride, “şu anki ekonomik kriz koşullarında (...) genç insan sermayesinin korunması ve bakımı” gerekliliği saptanmaktadır. Genç insanlar “herşeyin üstünde duran toplumsal hedeflere ulaşabilmek amacıyla toplum için bir kaynak (oluşturuyor).” Böylece genç insanlar araç olarak kullanılması ön planda duran bir nesneye indirgeniyor (“İnsan sermayesi”). Bu nedenle “AB’nde hüküm süren neoliberal hegemonya”ya yöneltilen eleştirilerin neyi amaçladığı açıklık kazanıyor: İnsanın değerini, yalnızca bir araç olarak tüketilebilirliğiyle ölçen topyey-

kün bir pazar yönelimi.

Yoksullar (yoksul çocuk ve aileler) hakkında konuşmak da toplumsal-politik demografikleştirme sorunsalının bir parçasını oluşturuyor. Bu özellikle yoksulluğa (çocuk yoksulluğuna) bakışın, çoğu kez bilmemezlik ve kadercilikle biçimlenmiş olması noktasında geçerlidir. Ancak çocuk ve ailelere “kendileri suçlu” ve “asosyal” etiketlerini tahsis eden ve yoksulluk yerine yoksullarla mücadeleyi öne çıkaran söylemler, en endişe verici gelişmeyi gösteren söylemlerdir. Eski Deutsche Bank yönetim kurulu üyesi ve eski SPD Berlin Ekonomi Senatörü Thilo Sarrazin ve SPD Berlin Neukölln Belediye Başkanı Heinz Buschkowsky, “asosyal” alt tabakanın “içkicilerine” ve “türbanlı kız” üretenlere sözlü saldırıda bulunduğu bu söylemler gerçekleşiyor.

Thilo Sarrazin (SPD) şunu düşünüyor: “Türkler Almanya’yı, Kosovalıların Kosovayı fethettiği gibi ele geçiriyor: Yüksek doğum oranıyla.” O, Türkiye’den gelen göçü bir fetih tarzı olarak görüyor. Öte yandan Sarrazin açısından entegrasyon, “entegre olanın göstermesi gereken bir çabadır. Hiçbir çaba göstermeyen hiçbir şeyini kabul etmek zorunda değilim. Devletten geçinen, bu devleti reddeden, çocuklarının eğitimiyle yeterince ilgilenmeyen ve sürekli türbanlı kızlar üzereten hiç kimseyi kabul etmem gerekmiyor. Bu Berlin’de yaşayan Türk nüfusun %70’i ve Arap nüfusun %90’ı için geçerlidir (Lettre International Nr. 86/2009).” Bu arada, Sarrazin rakamları uydurduğunu kendisi kabul etti. O, gururla bu oranlara “yaratılmış rakamlar” diyor ve bir kez daha tezlerinin hangi bilimsel düzeye dayandığını göstermiş oluyor (bkz. Naika Foroutan: *Sarrazin’in Tezleri Sınanıyor*, 2010: 5)

Güney Hessen İşadamları Birliği’ne bağlı “okul-ekonomisi” çalışma gruplarının Darmstadt’ta gerçekleştirdikleri bir toplantıda, eski Merkez Bankası yönetim kurulu üyesi (Thilo Sarrazin), “Eğitim, Demografi, Toplumsal Eğilimler” konulu sunumunu, dinleyicilere kendi kanısınca Almanya’nın neden göçmenler yüzünden dezavantajlı konuma geldiğini açıklamak için fırsat gördü. Sarrazin “biz doğal yollardan ortalama olarak daha da aptallaşıyoruz” dedi ve ülkede sözde artan aptallığı “Türkiye, Orta Doğu ve Afrika’dan” gelen göçmenlerle bağlantılandırdı. Sarrazin’e göre, onlar diğer ülkelerden gelen insanlardan daha az eğitilmiş ve Almanlardan daha fazla çocuk doğuruyor. Eski SPD Berlin Ekonomi Senatörü, “nüfusun farklı zeka düzeylerine sahip grupları arasında çoğalma oranının da farklı” olduğunu söyledi. Zeka ebeveynlerden çocuklara aktarılmış ve kalıtsal bölüm yaklaşık yüzde 80’lere varıyormuş. “Bazı dinleyiciler dpa haber ajansına göre bir gülümsemeyle karşılık verdi, gözle gö-

rülür, rahatsızlık duyulduğunu belirten hiçbir tepki verilmedi.” (10.6.2010 tarihli *Spiegel Online*) Burada asıl sorunun Sarrazin’in azınlık sosyal ırkçılığından çok, kışkırtıcı konuşmalarının, Almanya’da medyanın, biliminsanları, politika ve ekonominin elitleri arasında birçok gizli ya da açık destekçisi olması sorunu olduğu anlaşılıyor.

Şimdi Bremenli sosyal-pedagoji profesörü Gunnar Heinsohn gibi biliminsanları, yoksulluğun, çocukları finansal yatırım olarak gören yoksul insanların salt kendi çoğalma tarzlarından kaynaklandığını ortaya koymak için çalışıyor: “Hükümet, çocuk sahibi olma hakkını kamu tarafından sınırsız ölçüde finanse edilebilir çocuk edinme hakkı olarak yorumlamaya devam ettiği sürece, alt katmana ait kadınlar gebeliklerini bir sermaye olarak göreceklere” (16.3.2010 tarihli FAZ). Heinsohn, eğitime uzak katmanlara ait çocuklar doğdukları andan itibaren ilkece “az üreten”ler grubuna dahil oldukları için, doğal olarak, kadın ise “çoğalarak gelir sağlayan” biri, erkek ise, özellikle de göç kökenli erkek ise, olsa olsa kriminal biri olarak düşünüleceklerinden, onların neredeyse yaşama hakkını dahi reddedecek. “Doğmamış kişi birilerinin kafasına beyzbol sopasıyla vuramaz, ama kimse tarafından aşağılanamaz ve hakarete uğrayamaz” (9.2.2010 tarihli WELT). Halkı kışkırtan bu propagandada, insanların sosyal haklarını da ellerinden almak için, önce ideolojik olarak onurlarını ellerinden almak gerektiği çok iyi görülür. Biyolojikleştirilmiş bu insan anlayışına göre, gerek zeka düzeyi gerekse okulu bitirmeden terketmek, bir çocuğun sosyal kökeni tarafından henüz doğduğu gün belirlenir. Bu nedenle Heinsohn, Almanya’da göçmen çocuklarının yetersiz eğitimsel fırsatlarını bölümlenmiş eğitim sisteminin yapısal sorunlarıyla değil, aksine ancak şu şekilde açıklayabiliyor: “Göçmen çocuklarımızın ebeveynleri de okulda iyi değildi” (agy.). Aynı biçimde Sarrazin müslüman çocukların Alman okul sistemindeki engellilik ve başarısızlıklarını açıklıyor: “Akraba evlilikleri”. Seçici eğitim yapıları ve on yıllardır süren dışlamalar yerine “kalıtsal etmenler”, Türk nüfusun bir bölümünün Alman okul sistemindeki başarısızlıklarının nedeniymiş (Sarrazin, *Almanya Kendini Yok Ediyor*, 2010: 316).

Sosyal-ırkçı tutumlar anayasanın (en azından anayasanın 1. ve 20. maddeleri) özü ve içeriğiyle temelden çelişirler. Burada çağdaş akademik (sosyal) ırkçılığın bir biçimi söz konusudur ve onun ırk ideolojisi, alt katmana ait (hemen) her dinden ya da ten renginden insanı bir çeşit değişmez, “az üreten” aşağı ırk olarak görür ve buna karşın (hemen) her dinden ya da ten renginden başarılı insanı bir çeşit doğuştan “başarımın taşıyıcısı” üst ırk olarak kavrar.

Bu düşünüş, salt toplum politikasını amaçlayan şu (yanlış) açıklamalarla sosyal-öjenik niteliğini kazanır: “Almanya’da yanlış kişiler çocuk doğuruyor. Bu ülkede yalnızca sosyal açıdan zayıf olanların çocuk doğurması yanlıştır” (bkz. FDP politikacısı Bahr: 24.1.2005 tarihli *Tagesschau.de*).

Bu sosyal ırkçı söylemlerin günlük yaşamın mantıksallığı açısından ve yetiştirmekte olan (sosyal yönden mağdur) insanlar için doğurduğu sonuçlar küçümsenmemelidir. Çocukların okul bahçesinde “Hartzer” ya da “kurban” şeklinde aşağılanmaları (hakarete uğrama korkusuyla) ilgili haberler bunu gösteriyor. Çünkü dayanışmacı olmayan tutum ve tavırlar, gençlerin düşünce ve eylemlerini doğal olarak etkiliyor. Öte yandan çocuklar için her gün işsiz ebeveynlerinin “tembel ve sosyal hizmetlerden yararlanan asosyal otlakçılar” biçiminde tanımlandığını okumak ya da görmek tabii ki kolay değil. Makro Araştırma Enstitüsü Rheingold tarafından yapılan, 18 ile 24 yaş arası gençlerin katıldığı anketler şu sonuçlara varmıştır: Birçok genç yetişkinin temel düşünüş ve davranış biçimlerini oluşturan şeyler, “panik yoksullaşma korkusu, uyum göstermek için aşırı bir istek ve de yoksullaşan herkesi hiçe saymak”. “Sonuçlar Sarrazin tartışmasını anımsatıyor. Böylece iki sınıflı toplum, yetişmekte olan insanların düşünüşüne dünyasına yerleşmiş oluyor” (12.9.2010 tarihli FR). 14-17 yaş arası gençlerin yaşam dünyaları ve yaşam anlayışlarını konu alan *Sinus Gençlik Araştırması 2012* de bu sonuçları doğruluyor: “Özellikle orta katmana ait gençler aşırı yabancılaşma ve yokullaşma korkuları olduğunu belirtmişlerdir. Onlar ayrıca dezavantajlı konumda olan yaşlılarını başarıyı göstermeye yeterince hazır olmamakla suçluyor.” (28.3.2012 tarihli FR)

Demografinin ve kuşaklararası adaletin geliştirilmesiyle, nüfus gelişimi ve kuşaklararası ilişkiler içerisinde varolan toplumsal eşitsizlik yapılarının üstü örtülüyor. Öte yandan demografinin sağlamalaştırılması ve kuşaklararası adalet talepleriyle bağlantılı olarak, farklı toplumsal grupların, güçlü toplumsal grupların ve onların sosyo-ekonomik çıkarlarının lehine, birbirine karşı kışkırtıldığını ve kullanıldığını saptamak mümkün. Belirtilen bu açıklama biçimleriyle toplumsal konular ve siyasal sorunlar biyolojik ve etnisiteleştirilen (karar özgürlüğünü sınırlandıran) zorunluluklara dönüştürülmektedir. Bu zorunlulukların ideolojik işlevi, genelde kanıtlayıcı gerekçelendirme ve hazırlıklarla sosyal devletin küçültülmesi ve sosyal hizmet sistemlerinin özelleştirilmesidir.

Alman Dili ve Edebiyatından Türkçeye Yapılan Çeviriler

Ahmet ARPAD

Almanca konuşulan ülkelerde üç milyondan fazla insanımız yaşamaya karşın Alman Dili-Edebiyatı'nın eserleri kanımca Türkiye'de az okur buluyor. Bana sorarsanız, bunun nedenlerinden biri de geçtiğimiz çağın ikinci yarısında Almanya'nın Böll ve Grass dışında çok başarılı bir edebiyatçı çıkarmamış olmasıdır. Son otuz yılda Türk toplumunun içinden ise Almanya'ya kıyasla başarılı daha çok edebiyatçı çıktı. Günümüzde Türkiye'de hâlâ Erich Maria Remarque, Anna Seghers, Stefan Zweig, Alfred Döblin, Hans Fallada ve Joseph Roth'un 80-90 yıl önce yazdıklarının büyük ilgi çekmesi bunun en önemli kanıtıdır. Şunun da üzerinde durmak isterim, sözünü ettiğim bu yazarların tümü de insancıl, toplumcu ve savaş karşıtı idi! Benim seçtiğim, yayınevlerine önerdiğim ve sevecek Türkçe'ye kazandırdığım bu yazarların birçok eserinin ülkemizde sayısız yeni baskı yapmış olmasının nedeni Türk okurunun toplumcu ve insancıl konulara duyduğu büyük ilgidir.

Sözünü ettiğim bu yazarları ve eserlerini bana sevdiren, ilkokulun ardından Almanca öğrenmemi destekleyen babam Burhan Arpad'ın da 1940 yılından başlayarak Türkçe'ye kazandırdığı yazarların ortak bir özelliği vardı: Tümü de insancıl, antifaşist, antimilitarist ve barışseverdi... Sanırım Burhan Arpad çevirilerinin yıllardır aralıksız yayımlanmasının en baş nedeni budur. Yaptığı çeviriler, özellikle sayısız Stefan Zweig ve Erich Maria Remarque eseri 20. yüzyıl Alman dili edebiyatının Türkiye'de tanınmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Çünkü ondan önce Almanca'dan çok az edebiyat eseri Türkçe'ye kazandırılmıştı. Ben de kırk yıldan fazla Alman dili edebiyatıyla içiçeyim. Bugüne kadar yaptığım her çeviri beni heyecanlandırmıştır. En önemlisi eserini Türkçe'ye kazandıracağınız yazarı sevmenizdir. Babamın da desteği ile başladığım çeviri uğraşımı 1967'den bu yana sürdürüyorum. İstanbul Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi'nin Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim yaptığım yıllarda Wolfgang Borchert'in ünlü eseri "Kapıların Dışında"yı okumuştum. Çok ilgimi çeken bu insancıl eserin kısa bir bölümünü Türkçe'ye kazandırınca çeviri işine yatkın olduğumu görmüştüm. Hemen ardından büyük bir yayınevinden Heinrich Böll'ün "Ansichten eines Clowns" adlı romanını çevirmem önerisi gelince kabullenmiştim.

Türkiye'de
Başarılı Edebiyatçılar Yetişirken
Naziler Kitapları Ateşe Atıyordu

Türk edebiyatçıları ve okurları Cumhuriyet dönemiyle Batı edebiyatından etkilenmiştir. O yıllarda Almanya'da az önce sözünü ettiğim toplumsal eleştiri yapan yazarların kitapları ateşe atılırken Atatürk toplumu Halide Edip Adivar'ı, Refik Halid Karay'ı, Sabahattin Ali'yi, Reşat Nuri Gültekin'i, Orhan Kemal'i, Orhan Veli Kanık'ı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı, Cahit Sıtkı Tarancı'yı, Nurullah Ataç'ı, Sait Faik Abasıyanık'ı çıkarmıştır. Anadolu aydınlanmasını yaşayan insanlarımız Alman edebiyatının iki ünlüsüne, Stefan Zweig ve Erich Maria Remarque'a ilgi duymaya başlamıştı. Nazilerden kaçmak zorunda kalan bu iki yazarı Türk okuru 1940'lı yıllardan başlayarak Burhan Arpad aracılığıyla tanımıştır. Bu arada şunu da anımsatmakta yarar vardır, o yılların ünlü Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel (şair Can Yücel'in babası) sadece köy enstitülerinin kurulmasını gerçekleştirmemiş, bakanlık olarak dünya edebiyatının sayısız ünlü eserinin Türkçeye kazandırılmasını da sağlamıştır.

Yabancı bir dilden anadile yapılan çeviriler sayesinde ülkelerarası okurların başka edebiyatlarla buluşması mümkün olmaktadır. Böylece başka toplumları da tanıyabilen okurlar yeni yeni kültür alanlarına adım atarlar. Edebiyat çevirmenlerinin ça-

balarıyla oluşan kültürlerarası bu köprünün önemi inanılmazdır. Çok farklı millet ve ırktan milyarlarca insan çevirinin aracılığı olmasaydı birbirleriyle anlaşamazdı. Çeviridir onlara başka dünyaların, başka toplum kültürlerinin kapılarını açan. Çevirmendir okurun ufkunu genişleten, onun görüş dünyasını sonsuzlaştıran kişi. Bu nedenle geri kalmış, despotça yönetilen kimi ülkede baştakiler ne edebiyatçıları sever, ne de başka dillerden aydınlatıcı eserleri çevirenleri!

Türkiye ve Avrupa arasındaki bağlar değişik dallarda özellikle son 20 yıldır hızla gelişti. Edebiyat alış-verişinde de bir değişim ve gelişme yaşanmakta. Bu değişim özellikle son 10 yılda kendini hissettiriyor. 2005'te gerçekleştirilen Türkçe Çeviri Projesi (TEDA) kapsamında Türk edebiyatına yurtdışına açılma olanağı çıktı. 2006'da Orhan Pamuk'un Nobel ödülü alması, ardından ülkemizin 2008'de Frankfurt Kitap Fuarı'nda onur konuğu olması bu gelişmeyi hızlandırdı. 1970'li yıllarda Alman okuru sadece Yaşar Kemal'le Nazım Hikmet'i tanırken, şimdi Halide Edip Adivar, Sabahattin Ali ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Ayşe Kulin'e, Aslı Erdoğan'a ve Murathan Mungan'a modern Türk edebiyatının yazarlarını da çok geniş bir yelpazede tanıma olanağını elde etti.

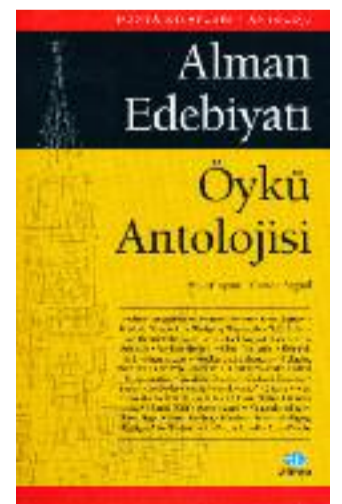
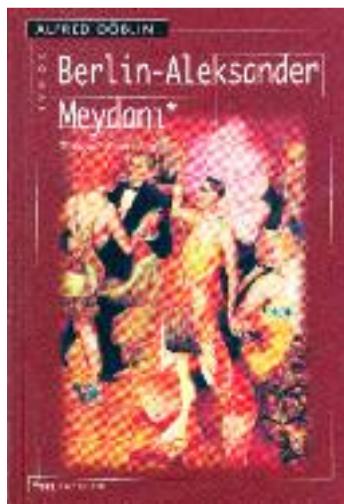
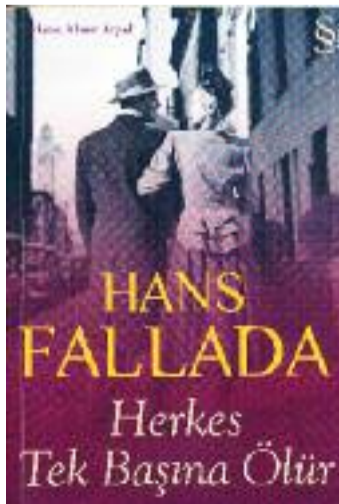
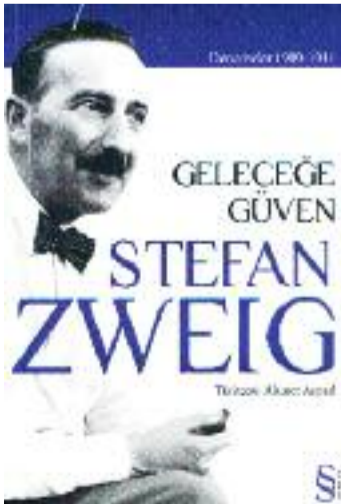
Çevirmenlere Geç De Olsa
Değer Veriliyor

Son 80 yılda Türk edebiyatının çıkardığı "ünlüler" bugün Alman edebiyat dünyasında tanınıyorsa bunda en büyük rolü TEDA projesinin ötesinde Stuttgart Robert Bosch Vakfı'nın Zürihli yayıncı Unionsverlag'ın "Türkische Bibliothek" projesine verdiği büyük desteği de unutmamak gerekir. Bu proje kapsamında yazarlarımızın 20 eseri 2005-2010 yılları arasında Alman dilinin konuşulduğu ülkelerde okurlarla buluştu. Türkiye ve Almanya arasındaki karşılıklı ilişkilerde, özellikle Almanya'da yaşayan Türk

Yabancı bir dilden anadile yapılan çeviriler sayesinde ülkelerarası okurların başka edebiyatlarla buluşması mümkün olmaktadır. Böylece başka toplumları da tanıyabilen okurlar yeni yeni kültür alanlarına adım atarlar.

kökenli vatandaşların uyumu sürecinde edebiyatın önemli bir köprü görevi görebileceği insanlarımızın bu ülkeye gelişinin onlarca yıl ardından anlaşılmalıdır! Bu nedenle Ernst Reuter Kültürlerarası Diyalog Girişimi çerçevesinde Alman Dışişleri Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Goethe Kültür Enstitüsü, S. Fischer Vakfı ve Robert Bosch Vakfı ortak projeye Türkçeden Almancaya, Almancadan Türkçeye yapılan başarılı çevirileri 2010 yılından bu yana iki büyük ödülle onurlandırmaktadır.

Yabancı bir dilden yaptığı çeviriyle her defasında zorlu bir süreci aşan, önemli bir görevi yerine getirirken büyük bir sorumluluk üstlenen ve anadiline kazandırdığı edebiyat eseriyle iki ülke arasındaki kültür köprüsünü ayakta tutan çevirmenlerin bazı sorunlarına da mutlaka değinmek gerekir. Almanya'da özel yasalar sayesinde çevirmenler Türkiye'ye kıyasla çok daha iyi korunur ve güvence altına alınır. Türkiye'de edebiyat çevirmenliği bir meslek değildir, emeklerinin karşılığını, çok ünlü değiller ise, yeterince alamazlar, yasal hakları da zayıftır! Bu nedenle yabancı dillerden Türkçeye çeviri yapan, bu görevi onlarca yıl sürdürebilen başarılı çevirmenleri mülk aramak zorundayız. Türkçeden Almancaya edebiyat eserleri çeviren, bazılarını yakından tanıdığım Alman meslekdaşlarım ise Türkiye'dekilerin sorunlarını kesinlikle yaşamıyor...

“Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu” Üyeleri Belirlendi

24/03/2010 tarih ve 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 17. maddesi gereği oluşturulan Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu üyeleri, Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın Olur'u ile belirlendi.

“Onur Üyeleri” arasında Dr. Merve Kavakçı İslam (ABD), Muhtar Kent (ABD), Fuat

Mansuroğlu (Almanya), Prof. Dr. Yaşar Bilgin (Almanya), Mehmet Ali Karamemiş (Avustralya), Ayhan Bakan (Avusturya), Prof. Dr. Cafer Özkul (Fransa), Turgut Torunoğulları (Hollanda), Remzi Gür (İngiltere), Prof. Dr. Feridun Hamdullahpur'un (Kanada) bulunduğu Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu üyeleri arasında Almanya'dan Heidelberg Eğitim Bilimleri Üniversitesi, Göç Araştırmaları ve Transkültürel Pedagoji Merkezi (Hei-MaT) Direktörü Prof. Dr. Havva Engin de yer alıyor.

ABD, Almanya, Avustralya, Avusturya, Balkanlar, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere (Birleşik Krallık), İsveç, İsviçre, İtalya, Kanada, K.K.T.C., Norveç, Orta Doğu ve Afrika ile Orta Asya'dan seçilen “Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu üyeleri” şu isimlerden oluşuyor:

ABD Üyeleri: Adem Büyükcakar, Ali Çınar, Dr. Faruk Taban, Dr. Haluk Ünal, Ergun Kırıkocalı, Mehmet Çelebi, Mehmet Durmuş, Sevil Özışık.

Almanya Üyeleri: Abdulfahiz Karadağ, Abdurrahman Serçei, Adem Çakır, Ahmet Yazıcı, Ayten Kılıçarslan, Bahattin Kaya, Bekir Yılmaz, Dr. Ahmet Ünal, Erdinç Atuntaş, Fazıl Arslan, Mustafa Yeneroğlu, Nebahat Güçlü, Oğuz Üçüncü, Osman Karahan, Prof. Dr. Halit Öztürk, Prof. Havva Engin, Tamer Ergün Yıkıcı, Yakup Tufan.

Avustralya Üyeleri: Ekrem Özyürek, İzzet Anmak, Kazım Ateş.

Avusturya Üyeleri: Attila Dinçer, Ercüment Aytaç, Ümit Vural.

Balkanlar Üyeleri: Gökhan Suat Karakuş, Muzaffer Çilek, Ömer Süsli, Zeki Bayram.

Belçika Üyeleri: Eşref Yağcıoğlu, Hüseyin Arslan, Meryem Kaçar.

Danimarka Üyesi: Musa Kekeç.

Finlandiya Üyesi: Mine Eray.

Fransa Üyeleri: Bilal Dinç, Cumhuriyet Güneşlik, Emine Bozkurt, Fatih Sarıkır, Sait Tahan, Şaban Kiper.

Hollanda Üyeleri: Ejder Köse, Osman Elmacı, Prof. Dr. Özcan Hıdır, Yusuf Altuntaş.

İngiltere (Birleşik Krallık) Üyeleri: Ayşegül Yeşildağlar, Doç. Dr. Yusuf Arayıcı, Necmi Akçay.

İsveç Üyeleri: Hasan Dölek, Rafet Candemir.

İsviçre Üyeleri: Celal Bayar, Dilek Uçak-Ekinci.

İtalya Üyesi: Fatih Mehmet Çamlıca

Kanada Üyeleri: Selim Argun, Timurçin Gökdemir.

K.K.T.C. Üyesi: A. Hayri Orçan.

Norveç Üyesi: Dr. Canan Sever.

Orta Doğu ve Afrika Üyeleri: Bekir Kantarcı, Mustafa Bağ, Oktay Ercan.

Orta Asya Üyeleri: İhsan Fatoğlu, Orhan İnandı, Zeki Pilge.

Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu (YVDK), Başbakanın veya ilgili Başbakan Yardımcısının başkanlığında, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik hizmet üreten kamu kurumlarının üst düzey görevlileri ve yurtdışındaki vatandaşlarımızın yaşadıkları ülke veya bölgelerden seçilen üyelerden oluşmaktadır.

Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu'nun görevleri arasında şunlar bulunuyor:

1) Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve kaybettirme halleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların sorunlarının tespiti ve yapılacak çalışmaların koordinasyonu ile ilgili olarak tavsiyelerde bulunmak.

2) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme halleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların buldukları ülkelerin sosyal ve ekonomik yaşamlarına eşit katılımlarını sağlayacak öneriler geliştirmek.

3) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme halleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanması gereken ihtiyaçlarını belirlemek, bu çerçevede yapılması gerekli kanuni ve idari düzenlemeleri tespit etmek.

4) Yurtdışında yaşayan vatandaşların ve kaybettirme halleri dışında vatandaşlıktan çıkmış olanların yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrımcılık gibi akımlara duyarlılıklarını artırarak uluslararası kamuoyunda yapılması gereken etkinlik önerilerini görüşmek.

İslami Bisiklet!

10 Eylül 2012 – Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Alparslan Açıkgenç, İslami bir bisikletin üretilebileceğini belirterek, “İslam'a göre ameller niyete göredir. Allah'ın rızasını gözeterek ve insanlara faydalı olması öncelenerek üretilen bir bisiklet İslami bisiklet olur” dedi.

Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) tarafından düzenlenen “Teknoloji, Medeniyet ve Değerler-II” konulu Düşünce Fırtınası toplantısında ortaya atılan “İslami Bisiklet” tartışması ilgi çekti.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Prof. Alparslan Açıkgenç, sadece para kazanma amacıyla ilerleyen batı teknolojisinin insanlığın aleyhine işlemeye başladığını açıkladı. Prof. Alparslan Açıkgenç, tabiatı tahrip eden batı teknolojisini değerlerini ise şöyle sıraladı: “Sadece para kazanma amacı, dünyayı kontrol-güç hedefi.” Bakış açısının önemine dikkat çeken Prof. Açıkgenç, “İslami bir bisiklet”in üretilebileceğine işaret etti ve bunun şartlarını da şöyle açıkladı: “İslam'a göre ameller niyete göredir. Allah'ın rızasını gözeterek ve insanlara faydalı olması öncelenerek yapılan işler bu anlamda İslam'a uygundur.” Konunun daha iyi anlaşılması için bisiklet örneğini veren Prof. Dr. Alparslan Açıkgenç, Allah'ın rızasını kazanmak ve kullarına da fayda sağlamak niyetiyle üretilen en basitinden bir bisikletin bile İslam'a uygun bir üretim olacağını vurguladı.

İslami Teknolojinin Şartları

Açıklamada, toplantıya katılan uzmanların bir teknolojinin İslami olabilmesi için gerekli şartlarla ilgili görüşlerine de yer verildi.

Gıda Hareketi Derneği Başkanı Kemal Özer, “GDO'lu ürünler, aynı zamanda insanlığı kısırlaştırıyor. Araştırmalara göre 2050'ye doğru her 100 kişiden 95'i normal yollarla hamile kalamayacak. Dünya çapında müthiş bir kısırlaştırma teknolojisi yayılıyor. Şu anda Türkiye'de bile kısırlık tedavisi gören insan oranının yüzde 35'lere çıkması bunun göstergesidir. İslami bir teknoloji insan soyunu tüketmeyi hedefleyebilir mi?” ifadelerini kullandı.

Emekli İlahiyatçı Prof. Dr. Süleyman Uludağ da “Teknoloji geliştirme gibi yetkinliklerde milletler arası farkı fazla büyütmemek lazım. Çünkü insan yapısı her yerde aynıdır. Zaten teknoloji dediğimiz şey de bir milletin ve medeniyetin ürünü değildir. Her millet ve medeniyet bir başkasından alarak kendi teknolojisini geliştirmiştir” dedi.

Dr. Hüseyin Çırpan ise “Teknolojinin vatani yoktur, ancak alet üretmenin kültürden bağımsız olduğunu da düşünüyorum. Buluşların neye hizmet ettiği önemli. Şu anda tüm dünyada ‘Ne olacak bu insanlığın hali’ diye tartışılıyor. Bunu dikkate almak lazım” ifadelerini kullandı.

Kaynak: AA, UTESAV.

Bir Yorum

Bilmem hafta sonu Türk bilim insanlarının bir araya geldiği ‘Teknoloji, Medeniyet ve Değerler 2’ konferansındaki tartışma gündemini fark ettiniz mi? Aralarında iletişimci dekanların, profesör sosyologların ve elbette ilahiyatçıların olduğu bir grup Türk bilim insanı ‘İslami bisiklet’ üretip üretemeyeceğimizi tartışmış. Şaka değil ciddi ‘bilimsel’ tezler ortaya koymuşlar. Mesela aralarında bir dekan İslami bisikletin boyasına dikkat çekmiş, bir başkası ‘bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete’ şeklinde ciddi bir giriş yaparak teknolojiyi nasıl İslamileştireceğimize değinmiş. Bir diğeri İslami bisikleti bırakıp tartışma çitasını birkaç metre daha yukarı taşımış ve naylonun da aslında İslami olmadığını söylemiş. İlk başta bir ‘zaytung’ haberi sanıp birileri bizle fena halde kafa buluyor diye düşünebilirsiniz ama ne yazık ki bütün bunlar yaşanmış. Tamam “Elâlem Mars'ta hayat var mı derdinde, biz İslami bisikleti keşfetmeye çabalıyoruz” diye hamaset edebiyatına girmeyelim ama bir hadiste “İlim Çin'de olsa gidip alınız” derken sanırım ‘İslami bisiklet’ kastedilmiyordu.

Bu tartışma Türkiye'de bilimin durumunun nasıl içler acısı bir yere geldiğinin de küçük bir göstergesi. Birkaç ay önce Mısır'da radikal dinci bir grubun domatesi ortadan ikiye kesince haç çıktığını düşünüp Hıristiyan ilan ettiği haberleri gülerken okuyorduk. Olaya radikal dinci bir grup meczubun zorlaması olarak bakıyorduk. Oysa bakın kerli ferli bilim adamlarımız işlerini güçlerini bırakmışlar ‘İslami bisiklet’ üretimini tartışıyorlar.

Bugüne kadar hiç Müslüman bir bisikletim olmadı. Hatta çocukluğumda Hıristiyan bir bisikleti bile olamayanlar arasındayım. Gözümde İslami bir bisikleti canlandırmaya çabalıyorum. Pedala bastıkça sevap kazanacağımız, selesine otururken secde edebileceğimiz ve çın çın diye zilene bastığımız zaman bir tespihin taneleri gibi Allah'ın adlarını anacağımız bir alet geliyor aklıma. İş gücü bırakıp böylesine güncel bir meseleyi tartışanlara Allah akıl fikir versin diyeceğim ama YÖK onlara çoktan profesörlük nasip etmiş bile. Bilim sağ olsun!...

(Cüneyt ÖZDEMİR, *Radikal*, 11 Eylül 2012)